

Μελέτη με τίτλο:
«Μελέτη διαχείρισης - διοίκησης υδάτινων πόρων»

Αθήνα, Μάιος 2022

Μελετητική Ομάδα:

Καραγιάννης Θεόδωρος, Νομικός, υπ. Δρ. Νομικής Σχολής

**Κούρτης Δημήτριος, Νομικός, Ερευνητικός Συνεργάτης Πανεπιστημίου
Λευκωσίας**

Κατανομή έργου:

Εσωτερικό σύστημα και διοικητική πρακτική – Καραγιάννης Θεόδωρος

Νομική τεχνική αξιολόγηση συγκριτικής κλίμακας με άξονα αναφοράς την
ΕΕ και τα ΚΜ – Κούρτης Δημήτριος

Περιεχόμενα

ΜΕΡΟΣ Α΄: ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ	5
ΚΕΦ.1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ	5
ΚΕΦ. 2: ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΥΔΑΤΙΝΩΝ ΠΟΡΩΝ	6
2.1 Η ΟΔΗΓΙΑ-ΠΛΑΙΣΙΟ 2000/60 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΓΙΑ ΤΗ ΘΕΣΠΙΣΗ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΩΝ ΥΔΑΤΩΝ	6
2.2 ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ ΤΗΣ ΟΠΥ 2000/60/ΕΚ	9
2.3. Η ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΕΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΔΗΓΙΑ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΕΡΙ ΥΔΑΤΩΝ (ΟΠΥ).....	12
ΚΕΦ. 3: ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΤΩΝ ΥΔΑΤΩΝ ΚΑΙ ΟΙ ΦΟΡΕΙΣ	15
3.1. ΤΟ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΡΙΝ ΤΗΝ ΟΔΗΓΙΑ 2000/60/ΕΚ	15
3.2 ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΥΔΑΤΑ ΚΑΙ Η ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΟΥ ΑΠΟ ΤΗ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ	16
3.3 Ν. 3199/2003 ΚΑΙ ΠΔ. 51/2007 ΚΑΙ ΣΥΝΑΦΗΣ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ	17
ΚΕΦ. 4: ΚΟΣΤΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΙ ΤΙΜΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΝΕΡΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	23
4.1. Η ΚΟΣΤΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΝΕΡΟΥ.....	23
4.2. Η ΤΙΜΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΝΕΡΟΥ.....	24
ΚΕΦ.5: ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΠΕΡΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΥΔΑΤΙΝΩΝ ΠΟΡΩΝ.....	27
5.1. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΓΛΥΦΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗΣ ΑΛΛΑΓΗΣ	27
5.2. ΝΟΜΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ	28
5.3. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ	30
ΚΕΦ. 6: ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΩΝ ΔΙΑΠΙΣΤΩΘΕΝΤΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ	31
6.1. ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ.....	31
6.2. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΛΕΚΑΝΕΣ ΑΠΟΡΡΟΗΣ.....	32
6.3 ΠΡΟΤΑΣΗ ΓΙΑ ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	34
6.4 ΠΡΟΤΑΣΗ ΝΕΑΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ.....	35
ΚΕΦ. 7: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΕΣ ΚΡΙΣΕΙΣ ΜΕΛΕΤΗΣ	35
ΜΕΡΟΣ Β΄: ΝΟΜΙΚΗ ΤΕΧΝΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗΣ ΚΛΙΜΑΚΑΣ ΜΕ ΑΞΟΝΑ ΑΝΑΦΟΡΑΣ ΤΗΝ ΕΕ ΚΑΙ ΤΑ ΚΜ	38
ΚΕΦ.1: ΔΙΚΑΙΟ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΥΔΑΤΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ	38
ΚΕΦ.2: ΔΙΚΑΙΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΧΩΡΩΝ	42
2.1 ΓΕΡΜΑΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ	42
2.2 ΑΓΓΛΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ	42
2.3 ΓΑΛΛΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ.....	43
2.4 ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ.....	44

Συνταγματική προστασία των υδάτων	45
ΚΕΦ.3: ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΥΔΑΤΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ ΣΤΗΝ Ε.Ε - ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΥΔΑΤΩΝ ΣΤΑ ΚΡΑΤΗ ΜΕΛΗ	46
ΚΕΦ. 4: ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ.....	50
ΚΕΦ. 5: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	51
ΚΕΦ. 6: ΚΑΤΑΚΛΕΙΔΑ	52
ΠΗΓΕΣ ΜΕΛΕΤΗΣ.....	53
ΜΕΡΟΣ 1 ^ο : Εσωτερικό σύστημα και διοικητική πρακτική	53
ΜΕΡΟΣ 2 ^ο : Νομική τεχνική αξιολόγηση συγκριτικής κλίμακας με άξονα αναφοράς την ΕΕ και τα ΚΜ.....	54

ΜΕΡΟΣ Α΄: ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

ΚΕΦ.1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το νερό αποτελεί κληρονομιά η οποία πρέπει να προστατεύεται. Τόσο διεθνώς όσο και στην Ελλάδα ενισχύονται οι πιέσεις που υφίστανται οι υδατικοί πόροι, ως αποτέλεσμα της αυξανόμενης ζήτησης από ποικίλους χρήστες για επαρκές σε ποσότητα και ποιότητα νερό.

Η αύξηση των πιέσεων στο υδατικό περιβάλλον καθιστά αναγκαία την εφαρμογή βιώσιμων πολιτικών ανάπτυξης και διαχείρισης των υδατικών πόρων, μέσω σχεδιασμού, υλοποίησης και βέλτιστης λειτουργίας έργων υποδομής και παρεμβάσεων διαχείρισης τόσο της προσφοράς όσο και της ζήτησης, πχ. μέσω μέτρων εξοικονόμησης και επαναχρησιμοποίησης του νερού.

Μια ορθολογική πολιτική ανάπτυξης οφείλει επίσης να λαμβάνει υπ' όψη της και τη διαχείριση ακραίων φαινομένων και κρίσεων όπως τα προβλήματα λειψυδρίας και πλημμυρών αλλά και πιο μακροπρόθεσμους περιβαλλοντικούς στόχους, όπως η σε βάθος χρόνου προστασία των νερών και των σχετιζόμενων με αυτά οικοσυστημάτων, η βελτίωση της ποιότητας και της οικολογικής τους κατάστασης και βέβαια η σταδιακή μείωση απορριπτόμενων ρυπαντικών ουσιών και η προοδευτική εξάλειψη τοξικών αποβλήτων. Ειδικότερα για την Ελλάδα αξίζει να σημειωθεί ότι η χώρα μας είναι μία σχετικά ευνοημένη υδρολογικά χώρα της Μεσογείου, αν και η αναντιστοιχία της χρονικής και κυρίως χωρικής κατανομής των βροχοπτώσεων με τις χρονικές και χωρικές κατανομές της ζήτησης έχουν δημιουργήσει στο παρελθόν και εξακολουθούν να δημιουργούν προβλήματα έλλειψης νερού, ιδιαίτερα σε περιόδους ανομβρίας.

Όλα αυτά τα ζητήματα που σχετίζονται με τη διαδικασία διαχείρισης και διοίκησης των υδάτινων πόρων φιλοδοξεί να καταγράψει και να αναλύσει η παρούσα μελέτη, προτείνοντας σχετικές λύσεις. Το πρώτο μέρος της μελέτης, ειδικότερα, δομείται ως ακολούθως: Στα αρχικά κεφάλαια του πρώτου μέρους της μελέτης, δίδεται το ευρωπαϊκό πλαίσιο για τη διαχείριση των υδατικών πόρων, η μεταφορά του πλαισίου αυτού στην ελληνική νομοθεσία καθώς και οι επόμενες νομοθετικές

πρωτοβουλίες, ενώ γίνεται παρουσίαση και της συναφούς νομολογίας. Εν συνεχεία, αναλύονται προβλήματα τα οποία συνδέονται με τη διαδικασία διαχείρισης και διοίκησης των υδάτινων πόρων, απορρέοντα και σχετικά με το νομικό πλαίσιο, όπως επίσης και προβλήματα διοικητικής πρακτικής (με ιδιαίτερη έμφαση στην τοπική αυτοδιοίκηση), καθώς και προβλήματα σχετιζόμενα με τη γεωγραφία και το ανάγλυφο της Ελληνικής Επικράτειας, σε συνδυασμό και με τις προκλήσεις που επιφέρει η κλιματική αλλαγή. Τα ύστερα κομμάτια του πρώτου μέρους της μελέτης αποτελούνται από προτάσεις αντιμετώπισης των προμνημονευθέντων αυτών προβλημάτων καθώς και από σχετικές συμπερασματικές κρίσεις.

ΚΕΦ. 2: ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΥΔΑΤΙΝΩΝ ΠΟΡΩΝ

2.1 Η ΟΔΗΓΙΑ-ΠΛΑΙΣΙΟ 2000/60 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΓΙΑ ΤΗ ΘΕΣΠΙΣΗ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΩΝ ΥΔΑΤΩΝ

Η διαφύλαξη των υδάτινων πόρων, των οικοσυστημάτων, των γλυκών και αλμυρών υδάτων και ιδιαίτερα των υδάτων που χρησιμοποιούνται για ύδρευση (πόσιμο νερό), αποτελεί έναν από τους πλέον μείζονες παράγοντες προστασίας του περιβάλλοντος στην Ευρώπη. Είναι αναγνωρισμένη η τεράστια σημασία που έχουν οι υποθέσεις που σχετίζονται με τα υδατικά συστήματα, με αποτέλεσμα οι υποθέσεις αυτές να αποκτούν υπερεθνικό χαρακτήρα καθώς απαιτείται συντονισμένη δράση σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης προκειμένου να επιτευχθεί αποτελεσματική προστασία των υδατικών πόρων.

Η συνειδητοποίηση των ανωτέρω, σχετικά με τη διαχείριση των υδάτων στην Ευρώπη, οδήγησε στην ψήφιση της Οδηγίας - Πλαίσιο 2000/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Οκτωβρίου 2000 για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων, με σκοπό την προστασία των υδατικών πόρων σε πανευρωπαϊκό επίπεδο (Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2000). Κατόπιν διαπραγματεύσεων που διήρκησαν

σημαντικό χρονικό διάστημα, μεταξύ των Ευρωπαϊών εταίρων, η Οδηγία Πλαίσιο τέθηκε σε ισχύ στις 22 Δεκεμβρίου 2000.

Αποτελεί τη νομοθετική ρύθμιση των αναγκαίων ενεργειών, που αποβλέπουν στη διασφάλιση της ορθολογικής διαχείρισης και της βιώσιμης χρήσης του νερού και που τα Κράτη-Μέλη δεσμεύονται να υλοποιήσουν εντός ορισμένου χρονικού διαστήματος. Προκειμένου να βρεθούν μέθοδοι για την αποτελεσματική αντιμετώπιση των προβλημάτων και να τεθούν οι βάσεις για την εξασφάλιση των υδατικών πόρων για τις επόμενες γενιές, έλαβαν χώρα πλήθος συζητήσεων μεταξύ τεχνοκρατών, καταναλωτών, πολιτικών και περιβαλλοντιστών,

Μια ρηξικέλευθη τομή που έφερε στο προσκήνιο η Οδηγία 2000/60 είναι ότι για πρώτη φορά στην πολιτική της ΕΕ για το περιβάλλον, ένα νομικό κείμενο (Οδηγία) προτείνει, μεταξύ άλλων, οικονομικές αρχές και οικονομικά εργαλεία ως βασικά μέτρα για την επίτευξη συγκεκριμένων περιβαλλοντικών στόχων. Κύριος πυλώνας εφαρμογής είναι η αρχή ότι «το νερό δεν είναι εμπορικό προϊόν αλλά αποτελεί κληρονομιά, που προορίζεται και για τις επόμενες γενιές και πρέπει να προστατεύεται και να τυγχάνει κατάλληλης διαχείρισης». Μολαταύτα, η Ένωση δέχεται πως το νερό είναι «κοινωνικό και οικονομικό αγαθό» και συνεπώς έχει οικονομική αξία σε όλες τις χρήσεις του, οι οποίες πολλές φορές είναι ανταγωνιστικές. Θα πρέπει λοιπόν να κατανέμεται και να χρησιμοποιείται με τρόπο που να μεγιστοποιεί το καθαρό όφελος από τη χρήση του. Η Οδηγία 2000/60/ΕΚ έθεσε σε νέα βάση την Ευρωπαϊκή Νομοθεσία και δημιούργησε νομοθετικό πλαίσιο για την ορθή διαχείριση και προστασία των υδατικών πόρων. Η οδηγία αποβλέπει κυρίως στην αποτροπή της περαιτέρω υποβάθμισης όλων των υδάτων και στην επίτευξη μιας «καλής κατάστασης» αρχικά μέχρι το 2015 (Ειδική Γραμματεία Υδάτων, 2018) . Η Οδηγία - Πλαίσιο, μεταξύ άλλων:

- Προστατεύει όλα τα ύδατα ποταμούς, λίμνες, παράκτια και υπόγεια νερά.
- Θέτει φιλόδοξους στόχους για να εξασφαλιστεί ότι όλα τα ύδατα θα ανταποκρίνονται στην «καλή κατάσταση» μέχρι το 2015.

- Δημιουργεί σύστημα διαχείρισης σε επίπεδο λεκάνης απορροής ποταμού.
- Απαιτεί διασυνοριακή συνεργασία μεταξύ χωρών και όλων των εμπλεκόμενων μερών, (στην περίπτωση των διεθνών περιοχών λεκάνης απορροής ποταμού).
- Εξασφαλίζει ενεργό συμμετοχή όλων των φορέων, συμπεριλαμβανομένων των μη κυβερνητικών οργανισμών και των τοπικών αρχών, στις δραστηριότητες της διαχείρισης των υδάτων.
- Εξασφαλίζει μείωση και έλεγχο της ρύπανσης από όλες τις πηγές όπως η γεωργία, η βιομηχανική δραστηριότητα, οι αστικές περιοχές, κ.λπ.
- Απαιτεί πολιτικές τιμολόγησης του νερού και εξασφαλίζει ότι «ο ρυπαίνων πληρώνει» και τέλος,
- Εξισορροπεί τα συμφέροντα του περιβάλλοντος με τα συμφέροντα αυτών που εξαρτώνται από αυτό

Ταυτόχρονα, αντιμετωπίζονται συνολικά όλες οι χρήσεις και υπηρεσίες νερού, συνυπολογίζοντας την αξία του νερού για το περιβάλλον, την υγεία, την ανθρώπινη κατανάλωση και την κατανάλωση σε παραγωγικούς τομείς. Η Οδηγία ενδυναμώνει και εξασφαλίζει τη συμμετοχή του κοινού μέσω της δημιουργίας συστηματικών και ουσιαστικών διαδικασιών διαβούλευσης. Παράλληλα, προωθεί την αειφόρο και ολοκληρωμένη διαχείριση των διασυνοριακών λεκανών απορροής ποταμών. Στο ίδιο πλαίσιο, η Οδηγία 2000/60/ΕΚ δημιουργεί και εισάγει νέες προσεγγίσεις στην αντιμετώπιση κινδύνων από τις πλημμύρες και την ξηρασία. Η αποτελεσματική εφαρμογή της Οδηγίας Πλαίσιο δημιούργησε τις απαραίτητες συνθήκες για τη στήριξη μιας συνολικής πολιτικής που θα οδηγήσει στην ικανοποιητική και αποτελεσματική προστασία καθώς και στην ορθολογική διαχείριση και αξιοποίηση των πολύτιμων υδατικών μας πόρων. Ήδη από την αρχή φάνηκε πως δεν ήταν δυνατόν (και ενδεχομένως δεν έπρεπε) να καλυφθούν όλα τα θέματα από την Οδηγία Πλαίσιο. Έτσι, εκδόθηκαν συμπληρωματικές οδηγίες, ώστε να καλυφθούν επιμέρους και εξειδικευμένα θέματα και να θωρακιστεί καλύτερα η προσπάθεια για την αποτελεσματική εφαρμογή της Οδηγίας Πλαίσιο.

2.2 ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ ΤΗΣ ΟΠΥ 2000/60/ΕΚ

Η στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης ενάντια στην ρύπανση των υδάτων περιλαμβάνει σειρά οδηγιών και αποφάσεων. Σε εφαρμογή της οδηγίας 2000/60/ΕΚ εκδόθηκαν μια σειρά από θυγατρικές οδηγίες, που καλύπτουν διάφορα επιμέρους και εξειδικευμένα θέματα.

i) Η ΟΔΗΓΙΑ 2006/118/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την προστασία των υπόγειων υδάτων από τη ρύπανση και την υποβάθμιση.

Με την ανωτέρω οδηγία τίθενται σε εφαρμογή ειδικά μέτρα, κατά αντιστοιχία και σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο άρθρο 17, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 2000/60/ΕΚ, για την πρόληψη και τον έλεγχο της ρύπανσης των υπόγειων υδάτων. Τα μέτρα αυτά περιλαμβάνουν κυρίως: α) κριτήρια για την αξιολόγηση της καλής χημικής κατάστασης των υπόγειων υδάτων, και β) κριτήρια για τον εντοπισμό και την αναστροφή σημαντικών και διατηρούμενων ανοδικών τάσεων (ρύπανσης) και κριτήρια για τον καθορισμό σημείων εκκίνησης για την αναστροφή των τάσεων. Η οδηγία συμπληρώνει επίσης τις διατάξεις για την πρόληψη ή τον περιορισμό της εισαγωγής ρύπων σε υπόγεια ύδατα, που περιέχονται ήδη στην οδηγία 2000/60/ΕΚ και αποσκοπεί να προλάβει την υποβάθμιση της κατάστασης όλων των συστημάτων υπογείων υδάτων.

ii) ΟΔΗΓΙΑ 2009/90/ΕΚ της Επιτροπής «για την θέσπιση τεχνικών προδιαγραφών για τη χημική ανάλυση και παρακολούθηση της κατάστασης των υδάτων, σύμφωνα με την οδηγία 2000/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου

Λαμβάνοντας υπόψη την οδηγία 2000/60/ΕΚ για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων, και συνυπολογίζοντας ότι στις χώρες της ΕΕ δεν υπάρχει κοινή μεθοδολογία, η οποία να ανταποκρίνεται στα ελάχιστα κριτήρια επιδόσεων, το 2009 η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εξέδωσε την παραπάνω οδηγία, αντικείμενο της οποίας είναι: α) ο καθορισμός των τεχνικών προδιαγραφών για τη χημική ανάλυση και παρακολούθηση της κατάστασης των

υδάτων, σύμφωνα με το άρθρο 8 παράγραφος 3 της οδηγίας 2000/60/ΕΚ, β) τα ελάχιστα κριτήρια επιδόσεων για τις αναλυτικές μεθόδους, που πρέπει να εφαρμόζουν τα κράτη μέλη για την παρακολούθηση της κατάστασης των υδάτων, των ιζημάτων και των ζώντων οργανισμών, καθώς και γ) ο καθορισμός κανόνων, που αφορούν την απόδειξη της ποιότητας των αναλυτικών αποτελεσμάτων (των χημικών αναλύσεων).

Οι στόχοι της παρούσας οδηγίας είναι: α) Να διασφαλιστούν η ποιότητα και η συγκρισιμότητα των αναλυτικών αποτελεσμάτων των εργαστηρίων, στα οποία αναθέτουν οι αρμόδιες αρχές των κρατών μελών τη χημική παρακολούθηση των υδάτων (σύμφωνα με το άρθρο 8 της οδηγίας 2000/60/ΕΚ), β) Να διασφαλιστεί η συγκρισιμότητα των αποτελεσμάτων της χημικής παρακολούθησης και γ) Να διασφαλιστεί ότι η παρακολούθηση πρέπει να βασίζεται στις βέλτιστες διαθέσιμες τεχνικές, που δεν θα συνεπάγονται υπέρογκο κόστος.

iii) Απόφαση της Επιτροπής 2008/915/ΕΚ

Η παρακολούθηση των αποτελεσμάτων της βιολογικής παρακολούθησης αποτελεί ζωτικό τμήμα της ταξινόμησης της οικολογικής κατάστασης ενός επιφανειακού υδατικού συστήματος. Για το λόγο αυτό είναι αναγκαία η σύγκριση των αποτελεσμάτων των συστημάτων παρακολούθησης και ταξινόμησης των κρατών μελών, μέσω ενός δικτύου, όπως προβλέπεται στο τμήμα 1.4.1 του παραρτήματος V της οδηγίας 2000/60/ΕΚ. Η απόφαση 2008/915/ΕΚ αφορά στον καθορισμό, σύμφωνα με την οδηγία 2000/60/ΕΚ, των τιμών των ταξινομήσεων στα συστήματα παρακολούθησης των κρατών μελών, βάσει των αποτελεσμάτων της διαβαθμονόμησης. Η διαβαθμονόμηση είναι μια πολύπλοκη επιστημονική και τεχνική εργασία. Σε αυτήν ορίζεται μια διαδικασία για την εξασφάλιση της συγκρισιμότητας, μεταξύ των κρατών μελών, των αποτελεσμάτων της βιολογικής παρακολούθησης, η οποία αποτελεί ζωτικό τμήμα της ταξινόμησης της οικολογικής κατάστασης των επιφανειακών υδατικών συστημάτων.

iv) Η απόφαση αριθ. 2455/2001/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16ης Οκτωβρίου 2008

Με την ανωτέρω θεσπίζεται κατάλογος ουσιών προτεραιότητας στον τομέα πολιτικής των υδάτων και την τροποποίηση της οδηγίας 2000/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, δηλ. ουσιών που πρέπει να παρακολουθούνται κατά προτεραιότητα για τη διαπίστωση της ποιοτικής κατάστασης των υδάτων.

v) Η Οδηγία 2008/105/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16ης Οκτωβρίου 2008

Η προμνημονευθείσα Οδηγία σχετικά με τα πρότυπα ποιότητας περιβάλλοντος στον τομέα πολιτικής των υδάτων καθώς και σχετικά με την τροποποίηση και συνακόλουθη κατάργηση των οδηγιών του Συμβουλίου 82/176/ΕΟΚ, 83/513/ΕΟΚ, 84/156/ΕΟΚ και 86/280/ΕΟΚ και την τροποποίηση της οδηγίας 2000/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου.

vi) Η οδηγία για τις πλημμύρες (2007/60/ΕΚ)

Με την ανωτέρω, σκοπείται η προαγωγή των σχεδίων διαχείρισης των κινδύνων πλημμύρας και, επίσης ενισχύει σημαντικά τους στόχους της ΟΠΥ.

Πέραν της Οδηγίας-πλαίσιο και των παραπάνω οδηγιών και αποφάσεων, εκδόθηκε και πλήθος άλλων οδηγιών για ειδικότερα θέματα, όπως η νιτρορύπανση, ο περιορισμός των φυτοφαρμάκων κλπ. που διασφαλίζουν την καλή κατάσταση των υδάτων της Ευρώπης, όπως ενδεικτικά: Η οδηγία για τα αστικά λύματα (91/271/ΕΟΚ), η οδηγία για τα ύδατα κολύμβησης (2006/7/ΕΚ), η οδηγία για τη νιτρορύπανση (91/676/ΕΟΚ), η οδηγία για το πόσιμο νερό (98/83/ΕΚ).

vii) Η Οδηγία Πλαίσιο για τα Θαλάσσια Συστήματα (ΟΠΘΣ) 2008/56/ΕΚ

Τέλος, η Οδηγία 2008/56/ΕΚ, πλαισιωμένη από την ΟΠΥ, την οδηγία για τους οικοτόπους και την οδηγία για τα άγρια πτηνά, αποτελεί μια ολοκληρωμένη, οικοσυστημική προσέγγιση η οποία στοχεύει στην επίτευξη καλής περιβαλλοντικής κατάστασης για πολλές επιμέρους περιβαλλοντικές πτυχές, που περιλαμβάνει και το θαλάσσιο περιβάλλον.

2.3. Η ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΕΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΔΗΓΙΑ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΕΡΙ ΥΔΑΤΩΝ (ΟΠΥ)

Οι ευρωπαίοι εταίροι οφείλουν να λάβουν μια σειρά οικονομικώς αποδοτικών μέτρων με διαφανή και συμμετοχικό τρόπο, προκειμένου να τεθεί σε εφαρμογή η οδηγία-πλαίσιο του 2000 για τα ύδατα (ΟΠΥ). Τα κράτη μέλη πρέπει να περιγράψουν συνοπτικά τα μέτρα αυτά (τα οποία περιλαμβάνονται στα «προγράμματα μέτρων» τους) στα οικεία σχέδια διαχείρισης λεκάνης απορροής ποταμού (ΣΔΛΑΠ), που επικαιροποιούνται ανά εξαετία. Η Επιτροπή παρακολουθεί την υλοποίηση της Οδηγίας Πλαίσιο και αξιολογεί τα αποτελέσματα της εφαρμογής της, προτείνοντας τρόπους για την αποτελεσματικότερη προστασία των υδατικών πόρων. Έτσι εκδίδει περιοδικά εκθέσεις προόδου, στις οποίες διατυπώνει τις παρατηρήσεις της.

- Έκθεση προόδου 2007

Στις 22 Μάρτιου 2007 σε ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο δημοσιεύτηκε η πρώτη έκθεση προόδου, σε ό,τι αφορά την εφαρμογή της ΟΠΥ, με τίτλο της τελευταίας: «Προς την αειφόρο διαχείριση του νερού στην Ευρωπαϊκή Ένωση.» (Ανακοίνωση Ε.Ε, 2007). Κύριο αντικείμενο της παραπάνω έκθεσης ήταν η διατύπωση συστάσεων για τα σχέδια διαχείρισης των λεκανών απορροής. Σκοπός των συστάσεων αυτών αποτελούσε η επιδίωξη περαιτέρω ουσιαστικών βελτιώσεων του συστήματος διαχείρισης του νερού θεσπίζοντας προγράμματα μέτρων που επιβαλλόταν να καταστούν επιχειρησιακά ως το 2012 και να επιτύχουν τους αντίστοιχους περιβαλλοντικούς στόχους της οδηγίας έως το 2015. Τα κράτη μέλη όφειλαν να έχουν έτοιμα τα πρώτα σχέδια διαχείρισης των λεκανών απορροής των ποταμών μέχρι τα τέλη του 2009 και να

καταλήξουν σε αντίστοιχη πολιτική τιμολόγησης του ύδατος μέχρι το 2010. Τέλος, τονίστηκε πως η μέτρια μεταφορά στο εθνικό δίκαιο και η έλλειψη οικονομικών αναλύσεων ήταν τα μεγαλύτερα κενά στην εφαρμογή της ΟΠΥ μέχρι τότε. Απαιτούνταν λοιπόν μεγαλύτερη πρόοδος σε τομείς όπως η ενσωμάτωση της πολιτικής για το νερό σε άλλες πολιτικές και στην αξιολόγηση των επιπτώσεων της αλλαγής του κλίματος στον κύκλο του νερού.

- Έκθεση προόδου 2012

Το 2012 εκδόθηκε η Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών, με την οποία παρουσιάστηκε το προσχέδιο για τη διαφύλαξη των υδατικών πόρων της Ευρώπης με κύρια αιτιολογία ότι η κατάσταση των υδάτων της ΕΕ δεν είναι επαρκώς ικανοποιητική (Ανακοίνωση Ε.Ε, 2012). Το Σχέδιο στηρίχθηκε σε ενδελεχή αξιολόγηση της υπάρχουσας πολιτικής και είχε ως σκοπό την υπερπήδηση των εμποδίων, τα οποία συνιστούν τροχοπέδη στα μέτρα διασφάλισης των υδατικών πόρων της Ευρώπης. Διαπιστώθηκε ότι οι κύριες αιτίες των αρνητικών επιπτώσεων στην κατάσταση των υδάτων αλληλοσυνδέονται. Μεταξύ αυτών βρίσκονται η κλιματική αλλαγή, οι χρήσεις της γης, οι οικονομικές δραστηριότητες, όπως η παραγωγή ενέργειας, η βιομηχανία, η γεωργία και ο τουρισμός, η αστική ανάπτυξη και οι δημογραφικές μεταβολές.

Μέσω του Σχεδίου φάνηκε ότι δεν υπάρχουν ακριβείς στοιχεία αναφορικά με τις πραγματικές επιπτώσεις της οικονομικής δραστηριότητας στους υδάτινους πόρους (και αντιστρόφως την ευπάθεια των οικονομικών τομέων στις μεταβολές της διαθεσιμότητας των πόρων). Προσέθεσε επίσης ότι η επιτυχής προσαρμογή στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στο νερό δεν είναι συνάρτηση μόνο των αποτελεσματικών εθνικών και ευρωπαϊκών κανονισμών για τα ύδατα, αλλά εξαρτάται και από το βαθμό στον οποίο η διαχείριση των υδάτων μπορεί να ενσωματωθεί σε άλλες τομεακές πολιτικές όπως η γεωργία, η ενέργεια, η συνοχή και η υγεία. Πρότεινε ότι η προσαρμογή πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά την επανεξέταση ή την εφαρμογή άλλων σχετικών περιβαλλοντικών πολιτικών, ιδίως της βιοποικιλότητας, του παράκτιου και του θαλάσσιου περιβάλλοντος. Στο

προσχέδιο εντοπίζονταν σημαντικά μέτρα, τα οποία έπρεπε να λάβουν οι διαχειριστές υδατικών πόρων και οι διαμορφωτές πολιτικής για να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις με τις οποίες βρίσκεται αντιμέτωπο το υδάτινο περιβάλλον. Έθεσε σαφώς το στόχο και χάραξε την αναπτυξιακή πορεία της πολιτικής της Ε.Ε. για τα ύδατα. Οι κυριότεροι στόχοι που τέθηκαν: τιμολόγηση του νερού με κίνητρα αποδοτικότητας, αφομοίωση της καταμέτρησης, μείωση της χρήσης νερού στη γεωργία, περιορισμός της παράνομης άντλησης/κατακράτησης, ευαισθητοποίηση σχετικά με την κατανάλωση νερού (π.χ. ενσωμάτωση σε διακινούμενα στην παγκόσμια αγορά προϊόντα), μεγιστοποίηση της χρήσης μέτρων φυσικής συγκράτησης των υδάτων (πράσινες υποδομές), καλύτερος υπολογισμός κόστους και οφέλους, καλύτερη βάση γνώσεων. Η επίτευξη των στόχων αυτών είναι θέμα πολιτικής βούλησης και δέσμευσης των εμπλεκόμενων στο μέλλον.

- Έκθεση προόδου 2015

Στις 9 Μαρτίου 2015 η Επιτροπή δημοσίευσε την Ανακοίνωση προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο με θέμα «Η οδηγία-πλαίσιο για τα ύδατα και η οδηγία για τις πλημμύρες: Ενέργειες για την «καλή κατάσταση» των υδάτων της ΕΕ και για τη μείωση των κινδύνων πλημμύρας», σύμφωνα με το άρθρο 18, παράγραφος 4 της ΟΠΥ (Ανακοίνωση Ε.Ε, 2015). Σκοπός της ήταν να παρουσιαστεί η αξιολόγηση της προόδου, που είχε σημειωθεί μέχρι εκείνη την περίοδο, σχετικά με τις συγκεκριμένες δράσεις που είχαν αναλάβει τα κράτη μέλη για να εφαρμόσουν τα μέτρα που συνοψίζονταν στα Σχέδια Διαχείρισης Λεκανών Απορροής Ποταμών (ΣΔΛΑΠ) τους. Διαπίστωνε ότι τα ύδατα της Ευρώπης είναι πολύ πιο καθαρά από ότι ήταν 25 χρόνια πριν, χάρη σε επενδύσεις σε συστήματα επεξεργασίας λυμάτων για τη μείωση της ρύπανσης από την επεξεργασία αστικών λυμάτων. Παρόλα αυτά, ο στόχος της ΟΠΥ για το 2015 είχε επιτευχθεί μόνο για το 53% των επιφανειακών υδάτινων μαζών στην Ευρώπη. Οι υπόλοιπες εξακολουθούν να βρίσκονται σε κακή οικολογική κατάσταση. Η Ανακοίνωση κατέληξε στα εξής συμπεράσματα- στόχους:

- Τα προγράμματα μέτρων πρέπει να έχουν αρραγή βάση. Τα κράτη μέλη πρέπει να εντείνουν τις προσπάθειές τους, ώστε να στηρίζουν τα προγράμματα μέτρων τους, στην ορθή αξιολόγηση των πιέσεων και των επιπτώσεων για το

υδάτινο οικοσύστημα, καθώς και στην αξιόπιστη αξιολόγηση της κατάστασης των υδάτων.

- Η παρακολούθηση των υδάτων θα πρέπει να διατηρηθεί και/ή να βελτιωθεί.
- Απαιτείται προσαρμογή της χρήσης των υδάτων στους περιβαλλοντικούς στόχους της ΟΠΥ και επιβολή των αλλαγών.
- Αντιμετώπιση της ρύπανσης
- Αντιμετώπιση των ποσοτικών πτυχών της διαχείρισης των υδάτων, συμπεριλαμβανομένης της διασύνδεσης με την ποιότητα
- Συνετή χρήση οικονομικών μέσων και κινήτρων
- Συντονισμός της εφαρμογής των μέτρων, ώστε να υπάρξουν πολλαπλά οφέλη
- Αξιοποίηση των επενδυτικών ευκαιριών στον τομέα των υδάτων

Τέλος, ανέφερε ότι η ΟΠΥ πρέπει να επανεξεταστεί και ενδεχομένως να αναθεωρηθεί μέχρι το 2019.

ΚΕΦ. 3: ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΤΩΝ ΥΔΑΤΩΝ ΚΑΙ ΟΙ ΦΟΡΕΙΣ

3.1. ΤΟ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΡΙΝ ΤΗΝ ΟΔΗΓΙΑ 2000/60/ΕΚ

Από το 1950 η Ελλάδα θεσμοθετεί νόμους για τη διαχείριση του νερού αλλά και την προστασία του περιβάλλοντος. Με το Ν. 1739/87 (ΦΕΚ 201Α) «Διαχείριση των υδατικών πόρων και άλλες διατάξεις», εισάγεται μία νέα αντίληψη για την διαχείριση του νερού στην Ελλάδα (ΤΕΕ Κεντρ. & Δυτ. Θεσσαλίας, 2014) Με το νόμο αυτό διαφάνηκε η πρόθεση της Πολιτείας για διαμόρφωση μιας Εθνικής πολιτικής διαχείρισης των υδατικών πόρων και θεσμοθετήθηκαν διαδικασίες και όργανα σε κεντρικό και περιφερειακό επίπεδο. Ο νόμος αυτός διαμόρφωσε ένα νέο θεσμικό πλαίσιο και τους αναγκαίους μηχανισμούς για την ορθολογική διαχείριση των υδατικών πόρων της Χώρας και την αντιμετώπιση των προβλημάτων που ανακύπτουν. Η καθιέρωση του όρου του υδατικού διαμερίσματος με βάση τις

υδρολογικές λεκάνες, με ενιαία διοίκηση αποτέλεσε ένα πολύ θετικό βήμα στη διαχείριση των υδατικών πόρων της Χώρας. Έτσι, χώρισε τη χώρα σε 14 υδατικά διαμερίσματα και συστάθηκε στο τότε Υπουργείο Βιομηχανίας Ενέργειας και Τεχνολογίας Διυπουργική Επιτροπή Υδάτων (Δ.Ε.ΥΔ.), η οποία αποτέλεσε όργανο γνωμοδοτικό για τη διαμόρφωση της εθνικής πολιτικής διαχείρισης των υδατικών πόρων. Τέλος, προβλεπόταν η δημιουργία Αρχών Διαχείρισης Υδάτων σε κάθε ένα υδατικό διαμέρισμα με τη σύσταση Ειδικών Περιφερειακών Υπηρεσιών Διαχείρισης. Αυτός ο νόμος όμως δεν εφαρμόστηκε τελικά σε όλες του τις προβλέψεις γιατί δεν ακολούθησαν τα σχετικά ΠΔ.

3.2 ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΥΔΑΤΑ ΚΑΙ Η ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΟΥ ΑΠΟ ΤΗ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

Η διάταξη του άρθρου 24 του Συντάγματος, αναφερόμενη στην προστασία του περιβάλλοντος, αφορά και στα ύδατα, τα υπόγεια, τα επιφανειακά και ως οικοσυστήματα. Κατά τη ΣτΕ 2179/2006... «το φυσικό περιβάλλον, στοιχείο του οποίου είναι οι υδάτινοι πόροι, έχει αναχθεί σε αυτοτελώς προστατευόμενο αγαθό, προκειμένου να εξασφαλισθεί η οικολογική ισορροπία και η διαφύλαξη των φυσικών πόρων προς χάρη των επόμενων γενεών. Για το σκοπό αυτό ο συντακτικός νομοθέτης επέβαλε στα όργανα του Κράτους να προβαίνουν σε θετικές ενέργειες για τη διαφύλαξη του προστατευόμενου αγαθού και να λαμβάνουν τα απαιτούμενα νομοθετικά και διοικητικά, προληπτικά και κατασταλτικά μέτρα, παρεμβαίνοντας στον αναγκαίο βαθμό και στην οικονομική ή άλλη ατομική ή συλλογική δραστηριότητα...».

Το δε άρθρο 18 του Συντάγματος (στο οποίο προβλέπεται επιφύλαξη νόμου για την ιδιοκτησία και την διάθεση μεταξύ άλλων των ρεόντων, των υπογείων καθώς και των ιαματικών υδάτων, καθώς και για την ιδιοκτησία, εκμετάλλευση και διαχείριση των λιμνοθαλασσών και των μεγάλων λιμνών) θέτει επιφύλαξη ως προς την ιδιοκτησία αυτής της κατηγορίας των υδάτων με στόχο να θέσει ρυθμίσεις που θα αφορούν τη διαχείριση και προστασία του.

Ήδη βεβαίως από το 1990 το ΣτΕ είχε προσαρμόσει την αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης ειδικά σε ό, τι αφορά τα ύδατα, εφαρμόζοντας την αρχή της στάθμισης και αποφαινόμενο ότι απαιτείτο ένα συστηματικό σχέδιο χρήσεως των

υδατικών πόρων, βάσει μιας τεκμηριωμένης εκτιμήσεως και λαμβανομένων υπόψη και άλλων κομβικών παραγόντων, όπως η σχέση ρεόντων και υπογείων υδάτων, της ποσότητας των διαθεσίμων αποθεμάτων κλπ.

3.3 Ν. 3199/2003 ΚΑΙ ΠΔ. 51/2007 ΚΑΙ ΣΥΝΑΦΗΣ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

Ο εθνικός νομοθέτης ενσωμάτωσε (μερικώς) την Οδηγία 2000/60/ΕΚ με τον Ν. 3199/2003. Αφορά την προστασία και διαχείριση των επιφανειακών και υπογείων υδάτων. Η εναρμόνιση με την Οδηγία καθίσταται πιο ολοκληρωμένη με το ΠΔ 51/2007 «Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για την ολοκληρωμένη προστασία και διαχείριση των υδάτων σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ». Η εφαρμογή του ΠΔ αυτού έχει ως σκοπό τη θέσπιση του αναγκαίου πλαισίου μέτρων και διαδικασιών, ώστε να επιτευχθεί η ολοκληρωμένη προστασία και ορθολογική διαχείριση των υδατικών πόρων της χώρας. Αντικαθίσταται έτσι ο προηγούμενος Ν. 1739/1987.

Ο νέος Ν. 3199/2003 περιέχει πλέγμα ορισμών, π.χ. επιφανειακά, υπόγεια, εσωτερικά ύδατα κατά τους ορισμούς της Οδηγίας (άρθρο 1).

Ο νόμος συνιστά Εθνική Επιτροπή Υδάτων, η οποία χαράσσει την πολιτική για την προστασία και διαχείριση των υδάτων, παρακολουθεί και ελέγχει την εφαρμογή της και εγκρίνει, μετά από εισήγηση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας και γνώμη του Εθνικού Συμβουλίου Υδάτων, τα εθνικά προγράμματα προστασίας και διαχείρισης του υδατικού δυναμικού της χώρας (άρθρο 2).

Συνιστάται, επίσης, Εθνικό Συμβούλιο Υδάτων με Πρόεδρο τον Υπουργό Περιβάλλοντος. Η Εθνική Επιτροπή Υδάτων υποβάλλει στη Βουλή και στο Εθνικό Συμβούλιο Υδάτων ετήσια έκθεση σχετικά με την κατάσταση του υδάτινου περιβάλλοντος της χώρας, την εφαρμογή της νομοθεσίας για την προστασία και διαχείριση των υδάτων, καθώς και για τη συμβατότητα με το κοινοτικό κεκτημένο (παρ. 3). Το Εθνικό Συμβούλιο Υδάτων συγκαλείται από τον Πρόεδρό του τουλάχιστον δύο (2) φορές το χρόνο. Για τις συνεδριάσεις του Εθνικού Συμβουλίου Υδάτων τηρούνται πλήρη απομαγνητοφωνημένα πρακτικά με ευθύνη της Ειδικής Γραμματείας Υδάτων. Τα πρακτικά δημοσιεύονται στην ιστοσελίδα του Υπουργείου

Περιβάλλοντος και Ενέργειας (παρ. 4). Με τις ρυθμίσεις αυτές, η διαχείριση των υδατικών πόρων τέθηκε πλέον στην αρμοδιότητα του Υπουργείου Περιβάλλοντος.

Η Ειδική Γραμματεία Υδάτων έχει την αρμοδιότητα κατάρτισης των προγραμμάτων προστασίας και διαχείρισης των υδατικών πόρων της χώρας και του συντονισμού των υπηρεσιών και κρατικών φορέων για κάθε ζήτημα που αφορά στην προστασία και διαχείριση των υδάτων. Η Γραμματεία, σε συνεργασία με τις Περιφερειακές Διευθύνσεις Υδάτων, καταρτίζει τα εθνικά προγράμματα προστασίας και διαχείρισης του υδάτινου δυναμικού της χώρας και παρακολουθεί και συντονίζει την εφαρμογή τους. Πριν την έγκρισή τους, τα προγράμματα εισάγονται για διαβούλευση στο Εθνικό Συμβούλιο Υδάτων. Η Γραμματεία είναι οργανωμένη σε Διευθύνσεις και Τμήματα και επικεφαλής της είναι ο εκάστοτε αρμόδιος Ειδικός Γραμματέας του ΥΠΕΚΑ.

Κατά το άρθρο 4 παρ. 1. συνιστάται στο Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων Κεντρική Υπηρεσία Υδάτων, η οποία ασκεί αρμοδιότητες κατάρτισης των εθνικών προγραμμάτων, εκθέσεων, συντονισμού, διαμορφωτικές της πολιτικής, εισήγησης λήψης μέτρων κλπ.

Κατά το άρθρο 5 η Διεύθυνση Υδάτων της Περιφέρειας (Αποκεντρωμένη Διοίκησης) είναι επιφορτισμένη με την προστασία και διαχείριση κάθε λεκάνης απορροής ποταμού (παρ. 1). Με απόφαση της Εθνικής Επιτροπής Υδάτων, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως καθορίζονται οι λεκάνες απορροής ποταμών και ορίζονται οι αντίστοιχες Περιφέρειες (παρ. 2). Σε κάθε Περιφέρεια συνιστάται Διεύθυνση Υδάτων μέσω της οποίας ασκούνται οι αρμοδιότητες της Περιφέρειας για την προστασία και διαχείριση των υδάτων (παρ. 4).

Κατά το άρθρο 6 του ν.3199/2003, συνιστάται σε κάθε Αποκεντρωμένη Διοίκηση Συμβούλιο Υδάτων της Αποκεντρωμένης Διοίκησης (Σ.Υ.Α.Δ.), το οποίο αποτελεί όργανο κοινωνικού διαλόγου και διαβούλευσης για θέματα προστασίας και διαχείρισης των υδάτων (παρ. 1). Το Περιφερειακό Συμβούλιο Υδάτων γνωμοδοτεί πριν την έγκριση του Σχεδίου Διαχείρισης και εκφράζει τη γνώμη του προς το Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας για κάθε θέμα προστασίας και διαχείρισης των υδάτων που αυτός του υποβάλλει (παρ. 2).

Στο σημείο αυτό, πρέπει να γίνει ειδική αναφορά στις ΔΕΥΑ (Δημοτικές Επιχειρήσεις Ύδρευσης και Άρδευσης). Οι ΔΕΥΑ είναι επιφορτισμένες με τη διαχείριση των υδάτων σε επίπεδο δήμου. Με το θεσμικό τους πλαίσιο, (Ν. 1069/80) ανέλαβαν τρεις βασικές υποχρεώσεις: α) Να εξασφαλίσουν πόσιμο νερό επαρκούς ποσότητας και ποιότητας για τους καταναλωτές, β) να καθαρίσουν το χρησιμοποιημένο νερό προκειμένου να το απορρίψουν σε κάποιον αποδέκτη και γ) να διευθετήσουν την απορροή των όμβριων υδάτων με στόχο την αντιπλημμυρική προστασία του αστικού ιστού. Η ίδρυση και η λειτουργία των Δ.Ε.Υ.Α. είναι ο κυριότερος λόγος που ολοκληρώθηκαν πολλά έργα ύδρευσης- αποχέτευσης και επεξεργασίας υγρών αποβλήτων στη χώρα μας και λειτουργούν με τρόπο ικανοποιητικό, ισοδύναμο με αυτό στις υπόλοιπες χώρες της ΕΕ. Οι Δ.Ε.Υ.Α. εφαρμόζουν πλήρως την εθνική νομοθεσία και τις Κοινοτικές Οδηγίες για το πόσιμο νερό και οι καταναλωτές τους εγγυημένα πίνουν νερό που ελέγχεται στην ποιότητά του. Οι Δ.Ε.Υ.Α. είναι φορείς που εφαρμόζουν την περίφημη αρχή "ο ρυπαίνων πληρώνει", αρχή που η Ευρωπαϊκή Ένωση θεωρεί αρχή-κλειδί για την εφαρμογή της περιβαλλοντικής της νομοθεσίας και της πολιτικής της για το περιβάλλον και την αειφόρο ανάπτυξη.

Κατά το ν.3199/2003, διακρίνονται δύο επίπεδα σχεδιασμού:

- 1) Το 1ο επίπεδο αφορά στα εθνικά προγράμματα.
- 2) Το 2ο επίπεδο αφορά στα περιφερειακά σχέδια διαχείρισης λεκανών απορροής.

Ενώ κατά το άρθρο 7 παρ. 6^α του ν.3199/2003, έως ότου εγκριθούν τα Προγράμματα Ανάπτυξης υδατικών πόρων κατά το άρθρο 4 του Ν. 1739/1987 ή τα Σχέδια Διαχείρισης των περιοχών λεκάνης απορροής ποταμού κατά το παρόν άρθρο, και προκειμένου να χορηγηθεί άδεια χρήσης νερού και εκτέλεσης έργου αξιοποίησης υδατικών πόρων μικρών υδροηλεκτρικών έργων που πληρούν τις προϋποθέσεις της περίπτωσης β` κατωτέρω, επιτρέπεται η κατάρτιση και έγκριση προγράμματος ανάπτυξης ή σχεδίου διαχείρισης για υπολεκάνη απορροής μέχρι τη συμβολή του κυρίου ρεύματος που τη διαρρέει με το επόμενο ίσης ή μεγαλύτερης τάξης ρεύμα.

Το Σχέδιο Διαχείρισης δέον να είναι πλήρες, επιστημονικά, τεχνικά και εμπειριστατωμένα και να διαθέτει όλα όσα προβλέπονται στον νόμο για το

περιεχόμενο του. Ο σχεδιασμός της διαχείρισης συνάπτεται τόσο με τον γενικό αναπτυξιακό σχεδιασμό της Ελλάδας, όσο και με τον διαχειριστικό σχεδιασμό (σε επίπεδο υδατικού διαμερίσματος), αλλά και τον σχεδιασμό λεκάνης απορροής ή αυτόνομης υδρολογικά περιοχής (π.χ. επί των νησιών).

Ως προς την προθεσμία που τάσσεται στα κράτη μέλη με βάση την Οδηγία, ως επισημανθεί ότι τα κράτη και προ αυτής οφείλουν να απέχουν από κάθε αντίθετη ρύθμιση/απόφαση/ενέργεια/παράλειψη.

Με το ΠΔ 51/2007, συμπληρώνονται οι ορισμοί, τίθενται ειδικότεροι περιβαλλοντικοί στόχοι και εισάγονται σαφώς λεπτομερέστερες ρυθμίσεις για τον έλεγχο των πηγών ρύπανσης κλπ. Με τη δε απόφαση της Εθνικής Επιτροπής Υδάτων 706/2010 (ΦΕΚ Β 1383), εγκρίθηκαν σχέδια διαχείρισης υδατικών διαμερισμάτων.

Η νομολογία στο τέλος της περιόδου αυτής επέτρεψε κατά το μεταβατικό στάδιο τον σημειακό σχεδιασμό. Η νομολογία, επίσης, ερμήνευσε συνδυασμένα τις διατάξεις των Ν. 1739/1987, και Ν. 3199/2003. Με βάση τον Ν. 1739/1987 επιβάλλεται διαδικασία προγραμματισμού και προηγούμενη αδειοδότηση, ο δε προγραμματισμός δεν εξαρτάται από προηγούμενη έκδοση π.δ. μέχρι την έγκριση σχετικού Σχεδίου Διαχείρισης και των διαφόρων ειδών προγραμμάτων ανάπτυξης, προστασίας μέτρων και παρακολούθησης η εκτέλεση έργου αξιοποίησεως υδάτινων πόρων είναι επιτρεπτή μόνο αν εντάσσεται σε προγραμματισμό που έχει εγκριθεί κατά τον προγενέστερο Ν. 1739/1987. Μάλιστα, η μεταβατική διάταξη του άρθρου 16 Ν. 3199/2003 δεν μπορεί να έχει την έννοια ότι διατηρούνται οι προϊσχύουσες εξουσιοδοτικές διατάξεις, αλλά μόνον οι ουσιαστικές διατάξεις νόμων ή κανονιστικών πράξεων, ώστε να αποφευχθεί η ύπαρξη νομοθετικού κενού μέχρι τη νέα ρύθμιση και πάντως, αφορά στις κατά τον χρόνο δημοσίευσης του Ν. 3199/2003 ισχύουσες διατάξεις και όχι σε εκείνες που ουδέποτε ίσχυσαν ή των οποίων η ισχύς είχε ήδη λήξει κατά τον ως άνω χρόνο δημοσίευσης. Κατ' άρθρο 16 παρ. 1 του Ν. 3199/2003, είναι δυνατόν να εγκριθεί Πρόγραμμα Ανάπτυξης βάσει των αντίστοιχων ρυθμίσεων του προγενέστερου νόμου, ώστε να μην παρεμποδίζεται κατά το προβλεπόμενο από τον νόμο μεταβατικό διάστημα η εκτέλεση έργων. Κατά το διάστημα αυτό και εφ' όσον δεν έχει εγκριθεί σχετικό Σχέδιο Διαχείρισης και Πρόγραμμα Μέτρων, είναι δυνατόν να εγκριθεί Πρόγραμμα

Ανάπτυξης βάσει των αντίστοιχων ρυθμίσεων του προγενέστερου νόμου, ώστε να μην παρεμποδίζεται κατά το μεταβατικό διάστημα η εκτέλεση έργων διαχείρισης και εκμετάλλευσης υδατικών πόρων και παράλληλα να τηρείται η αρχή του προγραμματισμού, που είχε επιβληθεί από το έτος 1987 με τον Ν 1739/1987. Η δυνατότητα αυτή έγκρισης προγραμμάτων κατ' εφαρμογή του προγενέστερου νόμου, καθ' όλη τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου, δεν αποκλείεται από την παρ. 3 του άρθ. 16 Ν. 3199/2003, δεδομένου ότι η μεταβατική ρύθμιση της παρ. 3 δεν αναφέρεται στην έγκριση προγραμμάτων, αλλά στην έκδοση ατομικών διοικητικών πράξεων χορήγησης αδειάς χρήσεως και έργων αξιοποίησης υδάτων. Μέχρι την έγκριση σχετικού Σχεδίου Διαχείρισης και Προγράμματος Μέτρων κατά τις διατάξεις του Ν. 3199/2003, η εκτέλεση έργου αξιοποίησης υδατικών πόρων είναι επιτρεπτή, μόνον αν εντάσσεται σε προγραμματισμό που έχει εγκριθεί κατά τον προγενέστερο Ν 1739/1987.

Μετά την έναρξη ισχύος του Ν 3199/2003, η αρμοδιότητα για την έκδοση κανονιστικών πράξεων περί επιβολής περιοριστικών μέτρων για τη χρήση των υδάτων και τη λειτουργία των σχετικών έργων περιήλθε σε όργανα της περιφερειακής διοίκησης του Κράτους και συγκεκριμένα, στους Γεν. Γραμματείς των Περιφερειών της χώρας. Μετά την έναρξη ισχύος του Ν. 3199/2003 οι ανωτέρω κανονιστικές αρμοδιότητες ασκούνται από τα όργανα που προβλέπονται από τις διατάξεις του νόμου αυτού, μεταξύ των οποίων δεν περιλαμβάνονται όργανα των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης πρώτου βαθμού.

Όπως έχει δηλαδή συνολικώς κριθεί, κατά την έννοια των διατάξεων του Ν. 1739/1987, ερμηνευόμενες υπό το φως της Οδηγίας 2000/60, κάθε χρήση των υδάτων υπόκειται στις αρχές και τους περιορισμούς που συνθέτουν τη βιώσιμη διαχείριση των υδατικών πόρων, οι οποίοι αποτελούν ουσιώδες στοιχείο του φυσικού περιβάλλοντος.

Επίσης, η έλλειψη σχεδίου διαχείρισης και προγράμματος ανάπτυξης υδατικών πόρων δεν μπορεί να καλυφθεί από την οικεία ΜΠΕ, ούτε την ΑΕΠΟ, αλλά ούτε και από την ανάγκη εκτέλεσης έργου ύδρευσης (που θεμελιώνεται στα άρθρα 2 παρ. 1 και 5 παρ. 1 του Συντάγματος).

Θεμελιώδεις αρχές της βιώσιμης διαχείρισης είναι κατά πάγια νομολογία ότι:

- αυτή γίνεται σε επίπεδο λεκάνης απορροής ποταμού (υδατικά διαμερίσματα του Ν. 1739/1987),
- κατά τον προγραμματισμό της διαχείρισης των υδατικών πόρων λαμβάνεται υπ' όψη η σχέση ρεόντων και υπογείων υδάτων, η ποσότητα διαθεσίμων αποθεμάτων και η ολοκληρωμένη χρησιμοποίηση των υδάτων,
- δεδομένης δε της αλληλεξαρτήσεως των υδάτων με τα ποικίλα υδάτινα οικοσυστήματα και τους υγροτόπους, η βιώσιμη διαχείριση πρέπει να περιλαμβάνει και την εκτίμηση και αξιολόγηση της συγκεκριμένης διαχείρισης σε σχέση με την ποιότητα και ποσότητα του υδάτινου οικοσυστήματος που αυτή επηρεάζει.
- Επιπλέον δε στοιχείο της βιώσιμης διαχείρισης αποτελεί ο προσανατολισμός της ζήτησης στις χρήσεις νερού, στις οποίες αποβλέπουν τα προγράμματα ανάπτυξης της χώρας.

Η Οδηγία 2000/60/ΕΚ περιέχει, ωστόσο, κάποιες ασαφείς ορολογίες, π.χ. η «αυστηρή» υποχρέωση (*hard obligation*) του κράτους μέλους (άρθρο 4 παρ. 6 εδάφ. γ') για την πρόληψη ή την αποφυγή της περαιτέρω υποβάθμισης της κατάστασης των υδάτων από τη μία πλευρά, ενώ από την άλλη, η «λιγότερο αυστηρή» οφειλή (*soft commitment*) ως προς την αποκατάσταση ενός υποβαθμισμένου ποιοτικά υδάτινου σώματος (άρθρο 4 παρ. 6 εδάφ. γ'). Η διαχείριση διακρατικών ποταμών απαιτεί από κοινού συντονισμό με γνώμονα τόσο την Οδηγία όσο και τις υπάρχουσες διεθνείς συμβάσεις. Η Επιτροπή μπορεί να παρέμβει για διευκόλυνση όσον αφορά στον καθορισμό των προγραμμάτων μέτρων. Σαφώς και εδώ ανακύπτει ως προέχουσα η ανάγκη ύπαρξης πολιτικής βούλησης και διοικητικής υποστήριξης, ιδίως με την κατοχή και χρησιμοποίηση πληροφοριών πολλαπλών πηγών.

Η Ελλάδα έχει καταδικαστεί με πρόστιμο στις C-232/1995 και C-233/1995 που αφορούν στην παράλειψη μεταφοράς της Οδηγίας 76/464/ΕΟΚ στο εσωτερικό δίκαιο. Το κράτος μέλος υποχρεούται να καταρτίσει ειδικά προγράμματα προς

μείωση της επιβάρυνσης των υδάτων, προϊόν προγραμματισμού πλήρους και συνεχούς. Με τον Ν. 3199/2003, βέβαια, ένα σημαντικό βήμα συντελείται (δημιουργείται η «ανωδομή», όπως λέγεται χαρακτηριστικά).

ΚΕΦ. 4: ΚΟΣΤΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΙ ΤΙΜΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΝΕΡΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

4.1. Η ΚΟΣΤΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΝΕΡΟΥ

Σε εφαρμογή της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ) εκδόθηκε η ΥΑ Αριθ. οικ. 135275/ΦΕΚ 1751β/22- 5-17 «Έγκριση γενικών κανόνων κοστολόγησης και τιμολόγησης υπηρεσιών ύδατος. Μέθοδος και διαδικασίες για την ανάκτηση κόστους των υπηρεσιών ύδατος στις διάφορες χρήσεις του». Σκοπός της παραπάνω απόφασης είναι (Άρθρο 1 της ΥΑ 135275):

- η έγκριση γενικών κανόνων κοστολόγησης και τιμολόγησης των υπηρεσιών ύδατος για διάφορες χρήσεις και
- κανόνων και μέτρων βελτίωσης των υπηρεσιών αυτών, καθώς και
- ο καθορισμός των διαδικασιών και της μεθόδου ανάκτησης του κόστους των υπηρεσιών αυτών, συμπεριλαμβανομένου του περιβαλλοντικού κόστους και του κόστους υδατικού πόρου, σύμφωνα με το άρθρο 12 του ν. 3199/2003, όπως ισχύει και το άρθρο 8 σε συνδυασμό με το άρθρο 12 του Π.Δ. 51/2007, όπως ισχύει, ώστε να επιτυγχάνεται η βιώσιμη χρήση και η βελτίωση της κατάστασης των υδάτων, σύμφωνα με τους περιβαλλοντικούς στόχους του άρθρου 4 του ανωτέρω Π.Δ. και να διασφαλίζεται ο συνταγματικά κατοχυρωμένος δημόσιος χαρακτήρας του νερού ως κοινωνικό αγαθό απολύτως απαραίτητο για τη διαβίωση του ανθρώπου.

Ειδικότερα η παραπάνω απόφαση έχει ως κύριο στόχο να διασφαλίζει: α) ότι η τιμολογιακή πολιτική για το νερό παρέχει επαρκή κίνητρα στους χρήστες για την αποδοτική χρήση των υδατικών πόρων και, β) επαρκή συνεισφορά των διαφορών χρήσεων του νερού στην ανάκτηση του κόστους των υπηρεσιών ύδρευσης σε ποσοστό που καθορίζεται στα εγκεκριμένα σχέδια διαχείρισης λεκανών απορροής ποταμών, λαμβάνοντας υπόψη, όπου απαιτείται, τις κοινωνικές, περιβαλλοντικές και οικονομικές επιπτώσεις της αποκατάστασης καθώς και τις γεωγραφικές και

κλιματικές συνθήκες. Το συνολικό κόστος υπηρεσιών νερού αποτελείται από τρεις συνιστώσες (Άρθρο 3 της ΥΑ 135275/17): 1. Χρηματοοικονομικό κόστος, 2. Περιβαλλοντικό κόστος και 3. Κόστος Πόρου (Διαθεσιμότητας). Το χρηματοοικονομικό κόστος αποτελεί κατά κανόνα το μεγαλύτερο ποσοστό ανάλογα και με το είδος χρήσης π.χ. ύδρευση, άρδευση.

Χρηματοοικονομικό κόστος: Το χρηματοοικονομικό κόστος περιλαμβάνει:

- Το κόστος κεφαλαίου: αφορά στο κόστος της αρχικής επένδυσης για την κατασκευή των υποδομών παροχής υπηρεσιών νερού.
- Το λειτουργικό κόστος: αφορά στις δαπάνες για την εύρυθμη λειτουργία κάθε έργου (π.χ. ηλεκτρική ενέργεια).
- Το κόστος συντήρησης: αφορά στις δαπάνες για αναλώσιμα υλικά και εργασία, ώστε οι υπάρχουσες υποδομές να βρίσκονται σε καλή λειτουργική κατάσταση και
- Το κόστος διοίκησης & άλλα κόστη: αφορά στα έξοδα διοίκησης των φορέων παροχής υπηρεσιών νερού (π.χ. προσωπικό διοίκησης, ενοίκια κεντρικών γραφείων κ.α.).

Περιβαλλοντικό κόστος: Το περιβαλλοντικό κόστος είναι το κόστος για την αποτροπή της υποβάθμισης ή έκφραση της αποδεκτής περιβαλλοντικής υποβάθμισης (υποβάθμιση ποιότητας ζωής) με τη μορφή οικονομικού κόστους - εσωτερίκευση «εξωτερικού» κόστους.

Κόστος πόρου: Κόστος πόρου: το κόστος που προκύπτει λόγω μη δυνατότητας αξιοποίησης (τώρα ή στο μέλλον) μιας εναλλακτικής χρήσης του νερού. Κατά μία έννοια σχετίζεται με το κόστος περιορισμού της ελευθερίας επιλογών (και στο μέλλον), λόγω της υιοθέτησης συγκεκριμένης χρήσης. Χρειάζεται προσοχή ώστε να διακρίνεται από το περιβαλλοντικό κόστος (διπλός υπολογισμός του κόστους).

4.2. Η ΤΙΜΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΝΕΡΟΥ

Στο πλαίσιο της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ εκδόθηκε η ΥΑ Αριθ. οικ. 135275/ΦΕΚ1751β/22-5- 17η οποία προβλέπει τα παρακάτω σε σχέση με την τιμολόγηση του νερού: Τιμολόγηση είναι η διαδικασία χρέωσης των υπηρεσιών ύδατος σε

άλλους φορείς ή απευθείας στον τελικό χρήστη με βάση την κοστολόγηση των υπηρεσιών ύδατος και την επιδιωκόμενη ανάκτηση κόστους. Στο άρθρο 7 της ως άνω ΥΑ προβλέπεται κοινή διαδικασία τιμολόγησης υπηρεσιών ύδατος. Η Διεύθυνση Υδάτων της Αποκεντρωμένης Διοίκησης, γνωστοποιεί, έως 31 Οκτωβρίου κάθε έτους, στους παρόχους υπηρεσιών ύδατος καθώς και στους οικείους ΟΤΑ Α΄ βαθμού, το περιβαλλοντικό κόστος και το κόστος πόρου ανά κυβικό μέτρο που αντιστοιχεί στους τελικούς χρήστες. Οι πάροχοι υπηρεσιών ύδατος, από το 2018 και μετά, εντός του πρώτου εξαμήνου κάθε έτους, προσδιορίζουν τα τιμολογία τους και κοινοποιούν τη σχετική απόφαση στη Διεύθυνση Υδάτων της Αποκεντρωμένης Διοίκησης, η οποία εκδίδει συστάσεις, εφόσον απαιτείται και ενημερώνει σχετικά την Ειδική Γραμματεία Υδάτων. Για τον προσδιορισμό των τιμολογίων οι πάροχοι υπηρεσιών ύδατος προς τελικούς χρήστες λαμβάνουν υπόψη, πέραν του χρηματοοικονομικού κόστους και το περιβαλλοντικό κόστος καθώς και το κόστος πόρου. Στα τιμολογία τους αναγράφεται υποχρεωτικά, με διακριτό, ευκρινή και εύληπτο τρόπο, το «περιβαλλοντικό τέλος». Οι πάροχοι υπηρεσιών ύδατος προβαίνουν στην είσπραξη του περιβαλλοντικού τέλους από τους τελικούς χρήστες. Το ποσό των εισπραχθέντων περιβαλλοντικών τελών αποδίδεται από τους παρόχους υπέρ του Πράσινου Ταμείου, σε Ειδικό Λογαριασμό που συστήνεται για την χρηματοδότηση των σχετικών Συμπληρωματικών Μέτρων. Από το ανωτέρω ποσό, το 2,5% παρακρατείται από τους παρόχους, για ίδιο λογαριασμό, με εξαίρεση τις πολυμετοχικές επιχειρήσεις ύδρευσης αποχέτευσης που είναι «εισηγγημένες» στο χρηματιστήριο, όπως η ΕΥΔΑΠ και η ΕΥΑΘ, έναντι του κόστους παροχής των σχετικών υπηρεσιών. Η τιμολογιακή πολιτική σύμφωνα με το άρθρο 8 της ΥΑ εξασφαλίζει επαρκή ανάκτηση του κόστους και μακροχρόνια βιωσιμότητα των επενδύσεων στον αστικό κύκλο.

Αξίζει να αναφερθεί ότι στα αναθεωρημένα σχέδια διαχείρισης λεκανών απορροής ποταμών προτείνονται διάφορες ενέργειες (μέτρα) με στόχο τη βελτίωση της διαχείρισης των υδατικών πόρων. Ενδεικτικά:

- Μέτρο με κωδικό Μ**Β0203 1 : Αναβάθμιση της οργανωτικής λειτουργίας των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης για την τήρηση των οικονομικών και λοιπών στοιχείων διαχείρισης με σκοπό την κάλυψη των απαιτήσεων της Απόφασης Αριθ.

οικ. 135275/ΦΕΚ Β' 1751/22-5-2017 της Εθνικής Επιτροπής Υδάτων "Έγκριση γενικών κανόνων κοστολόγησης και τιμολόγησης υπηρεσιών ύδατος. Μέθοδος και διαδικασίες για την ανάκτηση κόστους των υπηρεσιών ύδατος στις διάφορες χρήσεις του." Το μέτρο αυτό αποσκοπεί στην κάλυψη των αναγκών των ΟΤΑ για τη συλλογή των απαιτούμενων πληροφοριών στα πλαίσια της έκδοσης της Απόφασης Αριθ. οικ. 135275 (ΦΕΚ Β' 1751 / 22-5-2017) της Εθνικής Επιτροπής Υδάτων "Έγκριση γενικών κανόνων κοστολόγησης και τιμολόγησης υπηρεσιών ύδατος. Μέθοδος και διαδικασίες για την ανάκτηση κόστους των υπηρεσιών ύδατος στις διάφορες χρήσεις του" η οποία αποτελεί την εφαρμογή του Βασικού Μέτρου του 1ου ΣΔ περί της αρχής ανάκτησης κόστους. Φορείς υλοποίησης: Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης/ ΥΠΕΝ (Ειδική Γραμματεία Υδάτων)/ Υπουργείο Εσωτερικών

- Μέτρο με κωδικό Μ**Β0204: Κατάρτιση και εκπαίδευση όλων των εμπλεκόμενων φορέων (Αποκεντρωμένων Διοικήσεων, Περιφερειών, Δημοτικών Επιχειρήσεων Ύδρευσης και Αποχέτευσης, Οργανισμών Εγγείων Βελτιώσεων, Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης για την υλοποίηση των απαιτήσεων της Απόφασης Αριθμ. οικ. 135275/ΦΕΚ Β' 1751/22-5-2017 της Εθνικής Επιτροπής Υδάτων "Έγκριση γενικών κανόνων κοστολόγησης και τιμολόγησης υπηρεσιών ύδατος. Μέθοδος και διαδικασίες για την εφαρμογή της αρχής ανάκτησης του κόστους των Υπηρεσιών Ύδατος (Άρθρο 9). Το μέτρο αυτό προτείνεται στα πλαίσια της έκδοσης της Απόφασης Αριθ. οικ. 135275 (ΦΕΚ Β' 1751 / 22-5-2017) της Εθνικής Επιτροπής Υδάτων "Έγκριση γενικών κανόνων κοστολόγησης και τιμολόγησης υπηρεσιών ύδατος. Μέθοδος και διαδικασίες για την ανάκτηση κόστους των υπηρεσιών ύδατος στις διάφορες χρήσεις του" η οποία αποτελεί την εφαρμογή του βασικού μέτρου του 1ου ΣΔ περί της αρχής ανάκτησης κόστους. Για την υλοποίηση της Απόφασης απαιτείται η εκπαίδευση και κατάρτιση όλων των εμπλεκόμενων φορέων. Ειδικότερα κρίνεται απαραίτητη η δημιουργία και υλοποίηση κατάλληλου υλικού και προγράμματος για την ενημέρωση, κατάρτιση και εκπαίδευση του προσωπικού των εμπλεκόμενων φορέων το οποίο θα επωμιστεί την εφαρμογή της Απόφασης. Το υλικό θα περιλαμβάνει ενδεικτικά, έντυπο και ψηφιακό υλικό, ημερίδες ενημέρωσης και τεχνικής κατάρτισης κ.λπ. Φορείς υλοποίησης: ΥΠΕΝ (Ειδική Γραμματεία Υδάτων).

ΚΕΦ.5: ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΠΕΡΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΥΔΑΤΙΝΩΝ ΠΟΡΩΝ

5.1. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΓΛΥΦΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗΣ

Στην Ελλάδα, τα προβλήματα που αφορούν τα ύδατα είναι πολλαπλά. Η χώρα μας χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη λίγων και μικρών σχετικά ποταμών και ρευμάτων, ενώ λόγω των ακραίων φαινομένων (π.χ. πυρκαγιές, πλημμύρες) αυξάνεται η επιφανειακή απορροή των υδάτων προς την θάλασσα και μειώνεται αντίστοιχα η ποσότητα των υδάτων που καταλήγουν στους υπόγειους υδροφόρους ορίζοντες.

Πιο συγκεκριμένα, η Ελλάδα, λόγω της φυσικής γεωγραφίας της, χαρακτηρίζεται από έντονη χωρική μεταβλητότητα του ετήσιου ύψους κατακρημνισμάτων. Ειδικότερα, το δυτικό τμήμα της χώρας, μέχρι και την οροσειρά της Πίνδου και τα όρη της κεντρικής Πελοποννήσου, χαρακτηρίζεται από μεγάλα ετήσια ύψη κατακρημνισμάτων, ενώ το ανατολικό μέρος εμφανίζει αισθητά μικρότερο όγκο εισερχόμενων κατακρημνισμάτων. Ακόμα, η κατανομή αυτών των φαινομένων στη διάρκεια του έτους εμφανίζεται ιδιαίτερα άνιση, καθώς το καλοκαίρι αποτελεί μια ιδιαίτερα άνομβρη περίοδο σε αντίθεση με το φθινόπωρο και το χειμώνα που συγκεντρώνουν το μεγαλύτερο ποσοστό των φαινομένων αυτών.

Τα παραπάνω έχουν ως αποτέλεσμα η συντριπτική πλειοψηφία των υδάτινων ρευμάτων της χώρας μας (χειμάρροι, ποταμοί) να εμφανίζουν υδατοπαροχές με έντονη ετήσια μεταβλητότητα και ειδικότερα κατά το θέρος να χαρακτηρίζονται από ιδιαίτερα χαμηλές έως και μηδενικές παροχές, ανάλογα με το μέγεθος της λεκάνης απορροής τους. Όλα τα παραπάνω αναδεικνύουν τη συνθετότητα του ζητήματος της βέλτιστης δυνατής αξιοποίησης των υδάτινων πόρων της χώρας.

Ένα επιπλέον δυσμενές χαρακτηριστικό των υδάτινων ρευμάτων της χώρας μας, ειδικότερα των χειμάρρων και των χειμαρροποτάμων, είναι οι αιφνίδιες πλημμυρικές υδατοπαροχές μετά από βροχοπτώσεις μεγάλης ραγδαιότητας, οι

οποίες και έχουν καταστρεπτικές συνέπειες στις λεκάνες απορροής. Μέσα από το παραπάνω πλαίσιο, αναδεικνύεται η σπουδαιότητα εκτέλεσης υδροδυναμικών/υδραυλικών έργων στο χώρο των λεκανών απορροής. Πιο συγκεκριμένα, τα εν λόγω έργα αποτελούν βασικά έργα υποδομής, καθώς με την κατασκευή τους επιτυγχάνεται η μείωση της έντασης και της έκτασης των εμφανιζόμενων διαβρώσεων, αποσαθρώσεων και γεωκατακρημνισμάτων κάθε μορφής συνεισφέροντας με αυτό τον τρόπο στον έλεγχο της υποβάθμισης του ευρύτερου χώρου της λεκάνης απορροής, αποτρέποντας με τα κατάλληλα έργα την εμφάνιση πλημμυρικών φαινομένων ή τον περιορισμό των επιπτώσεων τους. (διαχείριση υδατικών πόρων από την αρχαιότητα ως σήμερα)

Πέρα από τις ιδιαιτερότητές περί το ανάγλυφο που αντιμετωπίζει ο νομοθέτης κατά τη σχεδίαση του πλαισίου διαχείρισης και διοίκησης του συστήματος υδατικών πόρων στην Ελλάδα, ο προγραμματισμός καθίσταται ακόμα πιο δύσκολος λόγω των επιπτώσεων που έχει η κλιματική αλλαγή στους υδάτινους αυτούς πόρους. Ειδικότερα, οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στους υδάτινους πόρους είναι οι εξής: α) Μείωση της ετήσιας απορροής, β) Μείωση της μέσης ετήσιας απορροής κατά την υγρή περίοδο (Νοέμβριος – Απρίλιος), γ) Σημαντική μείωση της μέσης ετήσιας απορροής κατά τη ξηρή περίοδο (Μάιος – Οκτώβριος), δ) Αύξηση της μέγιστης ετήσιας απορροής και μείωση της ελάχιστης ετήσιας απορροής (εμφάνιση extremes γεγονότων), ε) Αύξηση δυνητικής εξατμισοδιαπνοής λόγω της αύξησης της θερμοκρασίας, ζ) Αλυσιδωτή μείωση εδαφικής υγρασίας λόγω αύξησης δυνητικής εξατμισοδιαπνοής, η) Μείωση χιονοπτώσεων και συνεπώς μείωση τη απορροής για την ανοιξιάτικη περίοδο, θ) Μετατόπιση υγρής περιόδου και επιμήκυνση της ξηρής περιόδου

5.2. ΝΟΜΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

ι) Προβλήματα ελλιπούς μεταφοράς και εφαρμογής της Οδηγίας 2000/60 ως προς τη συμμετοχή κοινωνικών φορέων κατά τη διαδικασία διαβούλευσης και διαμόρφωσης των σχεδίων διαχείρισης:

Το Μάρτιο του 2015 (Brussels, 9.3.2015 SWD(2015) 54 final) η Επιτροπή στην αξιολόγηση της εφαρμογής της Οδηγίας στην Ελλάδα αμφισβήτησε τη θετική αξιολόγηση της συμμετοχικής διαδικασίας στο σχεδιασμό των Διαχειριστικών

Σχεδίων θεωρώντας ότι η ελληνική πλευρά δεν περιέγραφε τις διαδικασίες διαβούλευσης που ακολουθήθηκαν αλλά παρουσίαζε ένα σχέδιο για το πώς θα έπρεπε οι διαδικασίες αυτές να υλοποιηθούν. Σύμφωνα με την αναφορά στο WISE 1.3.6, οι κύριες δραστηριότητες περιλάμβαναν: 1) τη δημοσίευση και τον σχολιασμό του σχεδίου διαβούλευσης, 2) τη δημοσίευση και τον σχολιασμό των διαχειριστικών σχεδίων, 3) ενημερωτικές συναντήσεις και 39 ημερίδες/συνέδρια στα οποία συμμετείχαν πάνω από 3.500 συμμετέχοντες (σύμφωνα με την Ειδική Γραμματεία Υδάτων). Επιπλέον η ΕΓΥ διαμόρφωσε μια πλατφόρμα ενημέρωσης του κοινού στο διαδίκτυο η οποία διευκόλυνε τόσο την παροχή πληροφορίας όσο και την αποδοχή σχολίων από τους συμμετέχοντες. Η Επιτροπή αναγνωρίζει τη δυσκολία αξιολόγησής των συμμετοχικών διαδικασιών στη διαμόρφωση των τελικών σχεδίων. Το μόνο που θεωρεί σίγουρο είναι ότι δεν υπήρχε συνεχόμενη ενεργή συμμετοχή από ενδιαφερόμενους φορείς και την κοινωνία. Σε γενικές γραμμές κρίνει τη διαδικασία διαβούλευσης ως όχι ιδιαίτερα επιτυχημένη και ελλιπή.

ii) Προβλήματα συνταγματικότητας και αντίθεσης στην Οδηγία 2000/60 του α.7 ν.3199/2003:

Οι προνομιακές ρυθμίσεις για διάφορες κατηγορίες έργων του άρθρου 7 ν. 3199/2003, όπως η διάταξη διαμορφώθηκε με αλληπάλληλες τροποποιήσεις, έχουν επίσης αποτελέσει αντικείμενο προβληματισμού στη νομολογία. Το ΣτΕ έχει αφήσει να εννοηθούν προβλήματα συνταγματικότητας και αντίθεσης στην οδηγία 2000/60, εν τέλει αρκείται όμως σε μια αυστηρή ερμηνεία των κρίσιμων διατάξεων. Στην περίπτωση των Μικρών Υδροηλεκτρικών Έργων, για τα οποία η κρίσιμη διάταξη προβλέπει -μεταξύ άλλων- ότι εφόσον έχουν άδεια χρήσης ύδατος σε ισχύ αυτοδικαίως εντάσσονται στο σχέδιο διαχείρισης υδατικών πόρων, έγινε δεκτό ότι η ρύθμιση προϋποθέτει την προηγούμενη έγκριση διαχειριστικού σχεδίου και δεν νομιμοποιεί τα έργα αυτά πριν αποκτήσει νομική υπόσταση ο υδατικός σχεδιασμός. Το ΣτΕ, στην απόφαση της Ολομέλειας για τον Αχελώο 3053/2009, θεώρησε, αξιοποιώντας το γαλλικό κείμενο της οδηγίας το οποίο εν προκειμένω διαφέρει από το ελληνικό, ότι τα διαχειριστικά σχέδια βάσει της οδηγίας 2000/60 δεν μπορούν να αφορούν μεμονωμένες λεκάνες περιοχής, αλλά πρέπει να καταρτίζονται στην

κλίμακα Περιοχών Λεκανών Απορροής, απαιτείται δε οπωσδήποτε ο προηγούμενος καθορισμός όλων των λεκανών απορροής και η ένταξή τους σε Περιοχές Λεκανών Απορροής που καθορίζονται στο σύνολο της επικράτειας.

iii) «Γκρίζα ζώνη» σχετικά με το εφαρμοστέο δίκαιο στη διάρκεια της οριζόμενης από την Οδηγία 2000/60 μεταβατικής περιόδου:

Κατά την απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας 1453/2018, με τις διατάξεις του ν. 3199/2003, επαναλαμβάνεται ο κανόνας, ο οποίος είχε επιβληθεί αρχικώς με το ν. 1739/1987, ότι η εκτέλεση έργων αξιοποίησης υδατικών πόρων επιτρέπεται μόνον στο πλαίσιο σχεδιασμού και προγραμματισμού που έχει εγκριθεί κατά νόμο. Και ναι μεν ορίζεται με το νεότερο αυτό νόμο μεταβατική περίοδος για την εφαρμογή των διατάξεών του που αφορούν τα Σχέδια Διαχείρισης και Προγράμματα Μέτρων, ως προς τα οποία τάσσεται στη Διοίκηση προθεσμία έως το Δεκέμβριο του 2009 για την έγκριση του πρώτου Σχεδίου Διαχείρισης και του πρώτου Προγράμματος Μέτρων, δεν προβλέπεται, όμως, αναστολή της εφαρμογής ή με οποιοδήποτε τρόπο άρση του παραπάνω κανόνα κατά το μεταβατικό αυτό διάστημα, ανεξαρτήτως του ζητήματος αν θα ήταν επιτρεπτή κατά το Σύνταγμα και τους κανόνες του κοινοτικού δικαίου η κατάργηση, έστω και προσωρινώς, του κανόνα αυτού, ο οποίος θεσπίσθηκε εν όψει της συνταγματικής επιταγής για τη διαφύλαξη των φυσικών πόρων και επιβάλλεται με την ισχύουσα Οδηγία 2000/60/ΕΚ. Επομένως, μέχρι την έγκριση σχετικού Σχεδίου Διαχείρισης και Προγράμματος Μέτρων κατά τις διατάξεις του ν. 3199/2003, η εκτέλεση έργου αξιοποίησης υδατικών πόρων είναι επιτρεπτή μόνον αν εντάσσεται σε προγραμματισμό που έχει εγκριθεί κατά τον προγενέστερο ν. 1739/1987.

5.3. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ

Ακόμη και σε περιπτώσεις κρίσης, η τοπική αυτοδιοίκηση δείχνει έναν πολύ υψηλό βαθμό απροθυμίας να επιβάλει μέτρα διαχείρισης των υδατικών πόρων, φοβούμενη πιθανόν τόσο το πολιτικό κόστος, όσο και τις αντιδράσεις της τοπικής

κοινωνίας και ελπίζοντας παράλληλα σε κάποια βροχόπτωση, που θα την απαλλάξει από τη δυσάρεστη αυτή θέση. Οι τοπικοί παράγοντες χάνουν μεγάλο μέρος της δημοτικότητάς τους όταν πρέπει να περιορίσουν ή και να απαγορεύσουν τις επιβαρυντικές βιομηχανικές δραστηριότητες, να επιβάλουν πρόστιμα για τη μη ορθολογική χρήση των υδατικών πόρων, να εφαρμόσουν την απαγόρευση ανέγερσης κατασκευών σε ρέματα για την αποφυγή πλημμυρών, μετατροπής ρεμάτων σε δρόμους ή οικόπεδα, καθαίρεσης κατασκευών σε προστατευόμενους υγροτόπους, και να προβούν σε αυστηρά μέτρα, όσον αφορά στην γεωργική, οικιακή και βιομηχανική χρήση των νερών. Απόρροια αυτών είναι ότι η άμεση ανταπόκριση σε καταστάσεις εκτάκτου ανάγκης πολύ σπάνια επιτυγχάνεται. Με λίγες εξαιρέσεις, η στάση της τοπικής αυτοδιοίκησης περιορίζεται στην αντίδραση - θεραπεία και όχι στη διαμόρφωση ενός προληπτικού σχεδίου.

Συνοπτικά τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η τοπική αυτοδιοίκηση στην υλοποίηση πολιτικών διαχείρισης υδατικών πόρων από την τοπική αυτοδιοίκηση είναι: α) πολιτικό κόστος, β) θεραπεία και όχι πρόληψη, γ) οι υπερτοπικές επιπτώσεις και συνέπειες.

ΚΕΦ. 6: ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΩΝ ΔΙΑΠΙΣΤΩΘΕΝΤΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ

6.1. ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ

Η διαχείριση, που σε πολλές χώρες ανά τον κόσμο αναφέρεται επίσημα σαν management, είναι ίσως το σημαντικότερο ζήτημα της ανάπτυξης και χρήσης των έργων υδατικών πόρων. Ο κατάλογος των προβλημάτων των σχετικών με το νερό είναι αληθινά εντυπωσιακός: πλημμύρες, λειψυδρίες, ρύπανση, μόλυνση, υψηλό κόστος ανάπτυξης και βελτίωσης κλπ. Παρ' όλα αυτά χωρίς να υποτιμά κανείς την τεχνική επίλυση αυτών των ζητημάτων, φαίνεται ότι η αντιμετώπιση τους είναι περισσότερο θέμα διαχειριστικής πολιτικής και λήψης των σχετικών αποφάσεων. Αυτό που συχνά αποκαλείται «διαδικασία επίλυσης προβλημάτων» μπορεί να αναγνωρισθεί σαν την διαδικασία διαχείρισης που έχει πολλά, κοινά σημεία με την διαδικασία σχεδιασμού. Η διαχείριση λοιπόν, των υδατικών πόρων συνδέεται στενά με την πολιτική. Αυτό δεν σημαίνει ότι οι διαχειριστές (managers) πρέπει να είναι

πολιτικοί, αλλά ότι πρέπει να είναι ικανοί να εργάζονται σε ένα έντονα πολιτικό περιβάλλον. Επιπλέον πρέπει να έχουν και την αντίστοιχη επιστημονική κατάρτιση, καθώς τα προβλήματα είναι εξειδικευμένα (π.χ. πλημμύρες, ταμιευτήρες, ποιότητα νερού κλπ). Συντομογραφικά, μπορεί να λεχθεί ότι η διαχείριση των υδατικών πόρων περιέχει όλες τις οργανωμένες δραστηριότητες, σχετικά με την ανάπτυξη, διατήρηση, προστασία και τον έλεγχο προστασίας των υδατικών πόρων και των έργων τους, κάτω απ' όλες τις συνθήκες, με την ταυτόχρονη προστασία του περιβάλλοντος και την αειφορία του πόρου. Η διαχείριση δηλαδή πρέπει να είναι προετοιμασμένη για όλα τα πιθανά συμβάντα και αυτό καθορίζει και τον βαθμό επιτυχία της. Στόχοι διαχείρισης Υδάτινων πόρων:

- να προμηθεύσει νερό επαρκούς ποσότητας και κατάλληλης ποιότητας για την ικανοποίηση των πάσης φύσεως αναγκών σε νερό
- να προστατεύσει τους υδατικούς πόρους από τη ρύπανση
- να παρέχει ικανοποιητική προστασία από τα ακραία υδρολογικά φαινόμενα (πλημμύρες - ξηρασίες)
- να μεγιστοποιήσει την αποδοτικότητα των υδατικών πόρων και των σχετικών δραστηριοτήτων, με ταυτόχρονη μέριμνα για τη διατήρηση των αναγκαίων αποθεμάτων στο μέλλον και των περιβαλλοντικών φυσικών δυνατοτήτων για νέες επιλογές (αποφυγή μη αναστρέψιμων επεμβάσεων).

6.2. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΛΕΚΑΝΕΣ ΑΠΟΡΡΟΗΣ

Για την επίτευξη της καλής κατάστασης των υδάτων απαιτείται η κατάρτιση και εφαρμογή Σχεδίων Διαχείρισης σε επίπεδο Λεκάνης Απορροής Ποταμού. Τα Σχέδια Διαχείρισης περιγράφονται αναλυτικά στο Άρθρο 13 και στο Παράρτημα VII της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ και περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, Προγράμματα Μέτρων για την προστασία και αποκατάσταση των υδάτων, σύμφωνα με το Άρθρο 11 και το Παράρτημα VI της Οδηγίας.

Έπειτα, απαιτείται να εφαρμοστεί μια αυστηρή πολιτική για τον ορθολογικό σχεδιασμό και τη διαχείριση των υδατικών πόρων όσο αναφορά εξολοκλήρου ελληνικές λεκάνες απορροής. Τα μέτρα που θα ληφθούν και οι επιμέρους πολιτικές

θα πρέπει να λάβουν υπόψη μελλοντικά σενάρια κλιματικής αλλαγής αλλά και εναλλακτικούς τρόπους για την αντιμετώπισή τους. Ο νομοθέτης και η Διοίκηση (δια των διοικητικών οργάνων σχεδιασμού και υλοποίησης των σχεδίων διαχείρισης των υδατικών πόρων) λαμβάνοντας υπόψη του τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στη διαχείριση και διοίκηση των υδατικών πόρων, διευκολύνονται στην επίτευξη ενός ολοκληρωμένου σχετικού συστήματος διαχείρισης του νερού στη χώρα μας, το οποίο ταυτόχρονα θα εξυπηρετεί και την υλοποίηση των δεσμεύσεων που έχει αναλάβει η χώρα μας στο πεδίο της κλιματικής αλλαγής, δυνάμει της συμφωνίας των Παρισίων που υπεγράφη το 2016.

Τα κύρια στοιχεία της Συμφωνίας των Παρισίων είναι τα εξής:

Μακροπρόθεσμος στόχος: Οι κυβερνήσεις συμφώνησαν να συγκρατήσουν την αύξηση της μέσης θερμοκρασίας του πλανήτη αρκετά κάτω από τους 2°C πάνω από τα προβιομηχανικά επίπεδα και να συνεχίσουν τις προσπάθειες να την περιορίσουν στον 1.5°C.

Συνεισφορές: Πριν και κατά τη διάσκεψη των Παρισίων, οι χώρες υπέβαλαν ολοκληρωμένα εθνικά σχέδια κλιματικής δράσης με στόχο τη μείωση των εκπομπών τους.

Φιλοδοξία: Οι κυβερνήσεις συμφώνησαν να γνωστοποιούν ανά 5ετία τις συνεισφορές τους με σκοπό τον καθορισμό πιο φιλόδοξων στόχων.

Διαφάνεια: Δέχθηκαν επίσης να γνωστοποιούν μεταξύ τους και στο κοινό την πρόοδό τους προς την επίτευξη των στόχων τους, με σκοπό την εξασφάλιση διαφάνειας και εποπτείας.

Αλληλεγγύη: Η ΕΕ και άλλες ανεπτυγμένες χώρες θα εξακολουθήσουν να παρέχουν χρηματοδότηση μέτρων αντιμετώπισης της αλλαγής του κλίματος, προκειμένου να βοηθήσουν τις αναπτυσσόμενες χώρες τόσο να μειώσουν τις εκπομπές όσο και να θωρακιστούν έναντι των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής.

Προκειμένου να επιτευχθούν όλοι οι προαναφερθέντες στόχοι, είναι απαραίτητη η συνεργασία και ο συντονισμός μεταξύ όλων των ενδιαφερόμενων.

6.3 ΠΡΟΤΑΣΗ ΓΙΑ ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Αναφορικά με τη σχέση του δικαίου του περιβάλλοντος και του δικαίου διαχείρισης των υδατικών πόρων σε καμία περίπτωση μελλοντικές νομοθετικές πρωτοβουλίες όπως και διοικητικές δεν θα πρέπει να υποκαθιστούν τον ολοκληρωμένο σχεδιασμό για τη διαχείριση των υδατικών πόρων από τα εργαλεία τήρησης της περιβαλλοντικής νομοθεσίας που είναι γενικής εφαρμογής όπως η Μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων και η απόφαση έγκρισης περιβαλλοντικών όρων. Η νομολογία δικαιολογημένα έχει απορρίψει αυτή την ερμηνευτική εκδοχή, επισημαίνοντας ότι η οδηγία για τα ύδατα και η εθνική νομοθεσία απαιτούν ευρύτερο σχεδιασμό σε επίπεδο εθνικό και περιφερειακό που διασφαλίζει την ορθολογική διαχείριση των υδατικών πόρων, ενόψει της μακροπρόθεσμης διατήρησης των υδατικών πόρων και της προστασίας των υδατικών οικοσυστημάτων, ενώ η διαδικασία περιβαλλοντικής αδειοδότησης έχει διαφορετικό αντικείμενο, καθώς αφορά τις εν γένει περιβαλλοντικές επιπτώσεις συγκεκριμένου έργου.

Περαιτέρω, η χρήση του νερού θα πρέπει να γίνεται επί τη βάση μιας πιο ισορροπημένης και ορθολογικής κατανομής των διαθέσιμων πόρων. Ειδικότερα, για την αγροτική χρήση θα πρέπει να ακολουθείται μια εθνική πολιτική αγροτικής ανάπτυξης όσον αφορά την ορθή επιλογή καλλιέργειας γης με βάση την τήρηση των νόμων περί εκμετάλλευσης και ρύπανσης των υπόγειων υδάτων, τη μείωση της κατανάλωσης του νερού για άρδευση (τροποποίηση αρδευτικών πρακτικών κ.λπ.) και την ενημέρωση και καθοδήγηση των αγροτών και αλλά και των πολιτών πάνω στα συγκεκριμένα θέματα.

6.4 ΠΡΟΤΑΣΗ ΝΕΑΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ

Η διαχείριση των υδατικών αποθεμάτων επιβάλλει πολιτικές, που ξεπερνούν τα διοικητικά όρια των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης. Είναι επομένως αναγκαία, στις περισσότερες των περιπτώσεων, η ανάπτυξη διαδημοτικών συνεργασιών και δράσεων με στόχο την αποτελεσματική τους διαχείριση. Υπάρχουν δύο (2) επίπεδα ενσωμάτωσης της διαχείρισης των υδατικών πόρων, στη σφαίρα της τοπικής αυτοδιοίκησης, μακροπρόθεσμα. Πρέπει από τη μια να δεσμευτεί, σε μεγαλύτερο βαθμό, στους γειτονικούς της δήμους σχετικά με την, από κοινού, διαχείριση των λεκανών απορροής και από την άλλη να συνεργαστεί με την περιφερειακή και εθνική κυβέρνηση που συντονίζουν τις δραστηριότητες στις περιοχές αυτές.

ΚΕΦ. 7: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΕΣ ΚΡΙΣΕΙΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

Πρέπει να επιχειρηθεί, καταληκτικά, μία αποτίμηση του νόμου 3199/2003. Είναι σαφές πως παρά τη σαφή βελτίωση, εξειδίκευση και επικαιροποίηση του νομικού πλαισίου διαχείρισης και προστασίας των υδατικών πόρων, αλλά και του προγραμματισμού, παρατηρείται διαχρονικά ελληνική ολιγωρία για την εφαρμογή των προβλέψεων της Οδηγίας. Για παράδειγμα, έπρεπε ήδη το 2009 να έχει ολοκληρωθεί η εκπόνησή τους και να έχουν υποβληθεί στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, όμως αυτά τα Σχέδια δεν είχαν υποβληθεί τουλάχιστον μέχρι το 2014. Η ολιγωρία αυτή απασχόλησε και το ΔΕΕ. Αναφορικά με την Ελλάδα, η οποία έχει σημειώσει σημαντική χρονική καθυστέρηση και ποιοτική υστέρηση προς την εφαρμογή της Οδηγίας, πρέπει να επισημανθεί ότι έχει τιμωρηθεί σχετικά από το ΔΕΕ. Όμως μπορεί να υιοθετήσει καλές πρακτικές από άλλες χώρες σύμφωνα και με την Έκθεση της Επιτροπής. Σε κάθε περίπτωση, η ανεπάρκεια του Ν. 3199/2003 φάνηκε από τη νομολογία του ΔΕΕ (και ΔΕΚ). Πεδίο κριτικής έχει αποτελέσει το «υποκατάστατο» του συνολικού σχεδιασμού, αλλά και η «γκρίζα ζώνη» του ποιος νόμος εφαρμόζεται τελικώς.

Ευρύτερα αποδεκτή είναι επίσης η διαπίστωση ότι, λόγω ευκολίας, η εκμετάλλευση των υπογείων νερών γίνεται με εντονότερο ρυθμό σε σύγκριση με την

εκμετάλλευση των επιφανειακών νερών καθώς στη δεύτερη περίπτωση είναι αναγκαίες σοβαρές και συχνά μακροχρόνιες επενδύσεις.

Αν και ο βαθμός ανάπτυξης των έργων αξιοποίησης των επιφανειακών νερών στη χώρα μας είναι σχετικά περιορισμένος και υπάρχουν πρόσθετες δυνατότητες θα πρέπει ωστόσο να γίνει κατανοητό ότι η γενικότερη τάση μείωσης των προς εκμετάλλευση πόρων είτε λόγω κλιματικών αλλαγών ή/και λόγω της εντεινόμενης ρύπανσης των νερών σε συνδυασμό με τις υιοθετημένες και από τη χώρα μας αυστηρότερες ευρωπαϊκές απαιτήσεις ως προς την προστασία των υδρόβιων οικοσυστημάτων, επιβάλλουν περιορισμούς και καθιστούν δαπανηρότερα τα αναπτυξιακά έργα. Κατά συνέπεια, είναι επιτακτική η ανάγκη να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση στη διαχείριση της ζήτησης και να μην θεωρούνται πλέον ως δεδομένες οι παραδοσιακές καταναλώσεις, οι παραδοσιακές απώλειες, η αδιαφορία ως προς τις δυνατότητες επαναχρησιμοποίησης και ανακύκλωσης καθώς και η παραδοσιακή μέθοδος κοστολόγησης και τιμολόγησης του νερού.

Για όλους τους παραπάνω λόγους, τα επόμενα χρόνια, η επιστήμη της διαχείρισης υδατικών Πόρων (Δ.Υ.Π.) καλείται να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην εποχή της κλιματικής αλλαγής και πρέπει να σχεδιάσει και να υλοποιήσει πολυάριθμα τεχνικά και μεμονωμένα έργα και υποδομές, όπως:

A) Μελέτες και έρευνες σχετικά με την αλλαγή του κλίματος

B) Δημιουργία υποδομών για τη διαχείριση των Υ.Π.

Γ) Διαχείριση χειμναρικών ρεμάτων

Δ) Φράγματα κατακράτησης φερτών υλών

Ε) Έργα σε ορεινές υδρολογικές λεκάνες απορροής που σήμερα είναι περισσότερο αναγκαία από ποτέ ούτως ώστε να αντιμετωπίσουμε και να επικρατήσουμε ενάντια στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής.

Συνοψίζοντας, το Δίκαιο των Υδάτων αποτελεί εν περιλήψει:

- Δίκαιο δυναμικό, ευμετάβλητο και αλληλεξαρτώμενο με την πραγματικότητα της ζήτησης και προστασίας υδάτων. Στόχος είναι η

κατανόηση πως το δίκαιο των υδάτων αποτελεί ένα «δημόσιο δίκαιο» εν κινήσει, που διαρκώς εξελίσσεται, ωριμάζει και κατευθύνεται στην πρόληψη, τον σχεδιασμό και προγραμματισμό και όχι τόσο στην αποκατάσταση. Συνιστά δίκαιο σε «διαρκή ωρίμανση».

- Δίκαιο μετάβασης από τον σημειακό σχεδιασμό στον ολοκληρωμένο σχεδιασμό.
- Δίκαιο τεχνικό, αφού η κατανόησή του απαιτεί εξειδίκευση και τεχνικές επιστημονικές γνώσεις.
- Δίκαιο νομολογιακό, αφού η νομολογία διαδραματίζει καίριο ρόλο εκεί όπου κωλύεται η εφαρμογή των νομικών κελευσμάτων στην πράξη.
- Δίκαιο με ευρωπαϊκή και διεθνή σφραγίδα, αφού εξελίσσεται μέσα από τον διαρκή διάλογο του ενωσιακού και διεθνούς με το εθνικό δίκαιο.

ΜΕΡΟΣ Β΄: ΝΟΜΙΚΗ ΤΕΧΝΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗΣ ΚΛΙΜΑΚΑΣ ΜΕ ΑΞΟΝΑ ΑΝΑΦΟΡΑΣ ΤΗΝ ΕΕ ΚΑΙ ΤΑ ΚΜ

ΚΕΦ.1: ΔΙΚΑΙΟ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΥΔΑΤΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ

Η ραγδαία τεχνολογική και οικονομική ανάπτυξη κατέδειξε την ανάγκη για την προστασία του περιβάλλοντος και τη θέσπιση κανόνων δικαίου οι οποίοι θα οριοθετούσαν τις ανθρωπογενείς δραστηριότητες στη φύση με σκοπό τη διαφύλαξη της για τις επόμενες γενιές. Στο ευρύτερο θέμα των περιβαλλοντικών προβληματισμών, η Διαχείριση των Υδατικών Πόρων αναδεικνύεται ως μία από τις σημαντικότερες συνιστώσες μίας σύγχρονης περιβαλλοντικής πολιτικής που θα διαμορφώσει το θεσμικό πλαίσιο προς την κατεύθυνση της βιώσιμης ανάπτυξης, θεωρία που εμφανίστηκε ήδη από τη δεκαετία του '70. Στο παρελθόν η προσέγγιση των θεμάτων της διαχείρισης των υδάτων αφορούσε κυρίως στην ποσότητα και την κατανομή της. Σταδιακά η ποιοτική-οικολογική παράμετρος απέκτησε βαρύνουσα σημασία και αυτό αντικατοπτρίστηκε σε Διεθνείς Συνθήκες, Διμερείς Συμφωνίες, Ευρωπαϊκές Οδηγίες, Εθνική Νομοθεσία, κ.λπ.. Η ΕΕ μετά από πολυετή επεξεργασία παλαιών νομοθετημάτων και με προσθήκες νέων προσεγγίσεων, συνέταξε ένα ενιαίο κείμενο, θεσμοθετώντας την ΟΠΥ.

Το ευρωπαϊκό δίκαιο των υδάτων είναι χρονολογικά ο πρώτος τομέας του ευρωπαϊκού κοινοτικού δικαίου περιβάλλοντος. Το 1968 υπογράφηκε ο Ευρωπαϊκός Χάρτης για τα Ύδατα. Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1970, στο πλαίσιο της προστασίας, διατήρησης και ενίσχυσης των συμφερόντων των κρατών μελών, η ΕΕ άρχισε να θέτει τα πρώτα πρότυπα για την διατήρηση και βελτίωση της ποιότητας των υδάτων, θεσπίζοντας τις Οδηγίες: **α)75/440/ΕΟΚ** του Συμβουλίου της 16ης Ιουνίου 1975 περί της «απαιτούμενης ποιότητας των υδάτων επιφάνειας που προορίζονται για την παραγωγή ποσίμου ύδατος στα κράτη μέλη». **β)76/160/ΕΟΚ** του Συμβουλίου της 8ης Δεκεμβρίου 1975 περί της «ποιότητας των υδάτων κολυμβήσεως». **γ)76/464/ΕΟΚ** του Συμβουλίου της 4ης Μαΐου 1976 περί «ρυπάνσεως που προκαλείται από ορισμένες επικίνδυνες ουσίες που εκχέονται στο

υδάτινο περιβάλλον της Κοινότητας». **δ)77/795/ΕΟΚ** του Συμβουλίου της 12ης Δεκεμβρίου 1977 περί «καθιέρωσης κοινής διαδικασίας ανταλλαγής πληροφοριών για την ποιότητα των γλυκών επιφανειακών υδάτων της Κοινότητας». **ε)79/409/ΕΟΚ** του Συμβουλίου της 2ης Απριλίου 1979 περί της «διατήρησης των αγρίων πτηνών». **ζ)79/869/ΕΟΚ** του Συμβουλίου της 9ης Οκτωβρίου 1979 περί των μεθόδων μετρήσεως και περί της «συχνότητας των δειγματοληψιών και της αναλύσεως των επιφανειακών υδάτων τα οποία προορίζονται για την παραγωγή ποσίμου ύδατος στα κράτη μέλη». **η)79/923/ΕΟΚ** του Συμβουλίου της 30ης Οκτωβρίου 1979 περί της «απαιτούμενης ποιότητας των υδάτων για οστρακοειδή». **θ)80/68/ΕΟΚ** του Συμβουλίου της 17ης Δεκεμβρίου 1979, περί «προστασίας των υπογείων υδάτων από τη ρύπανση που προέρχεται από ορισμένες επικίνδυνες ουσίες». **ι)80/778/ΕΟΚ** του Συμβουλίου της 15ης Ιουλίου 1980 περί της «ποιότητας του πόσιμου νερού». Οι Οδηγίες της πρώτης περιόδου είχαν ως σκοπό την προσέγγιση του θέματος αφενός ποιοτικά, διασφαλίζοντας μια ελάχιστη αποδεκτή ποιότητα υδάτων ανά χρήση και αφετέρου ρυθμιστικά, προς την αποφυγή ή τον περιορισμό απόρριψης προϊόντων και ουσιών στα ύδατα. Ειδικά η Οδηγία 76/464/ΕΟΚ περί ρυπάνσεως από ορισμένες επικίνδυνες ουσίες, ακόμα και σήμερα, είναι από τα βασικά σημεία του Ευρωπαϊκού Δικαίου Περιβάλλοντος.

Οι Οδηγίες αυτές αποτέλεσαν το έναυσμα για νομοθετική παραγωγή σε περισσότερα θεματικά πεδία με την υιοθέτηση πολλών ακόμα κανονιστικών πράξεων, πιο εξειδικευμένων, στις οποίες καθορίζονται μέγιστα όρια ανεκτής ρύπανσης των υδάτινων σωμάτων, καθώς και οριακές τιμές εκπομπής ουσιών και τεχνικών προδιαγραφών αντιρρυπαντικών τεχνολογιών. Πιο σημαντικές θεωρούνται οι: **i)89/106/ΕΟΚ** του Συμβουλίου της 21ης Δεκεμβρίου 1988 «για την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών όσον αφορά στα προϊόντα του τομέα των δομικών κατασκευών», που καταργήθηκε το 2013. **ii) 91/271/ΕΟΚ** του Συμβουλίου της 21ης Μαΐου 1991 «για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων» που τροποποιήθηκε με την Οδηγία 98/15/ΕΕ. Στην Ελλάδα έχει ενσωματωθεί στο εθνικό δίκαιο με την ΚΥΑ 5673/400/1997 (ΦΕΚ/Β/192/14.3.1997) με τίτλο «Μέτρα και Όροι για την επεξεργασία των Αστικών Λυμάτων». Τα κύρια χαρακτηριστικά της Οδηγίας έχουν

ως εξής: Τα κράτη μέλη οφείλουν να εξασφαλίζουν τη συλλογή και την επεξεργασία των λυμάτων για όλα τα χωριά και τις πόλεις με πληθυσμό άνω των 2.000 κατοίκων. Καθορίζονται οι αρχές για το σχεδιασμό, την κατασκευή και τη συντήρηση των αποχετευτικών δικτύων και μονάδων επεξεργασίας. Οι εγκαταστάσεις επεξεργασίας υγρών αποβλήτων θα πρέπει να τηρούν συγκεκριμένα ελάχιστα πρότυπα κατά την επιχειρησιακή τους λειτουργία, συμπεριλαμβανομένων των περιβαλλοντικών προτύπων για τα ύδατα που υποβάλλονται σε επεξεργασία. Η Οδηγία υποχρεώνει τα κράτη μέλη να υποβάλλουν εκθέσεις σχετικά με την κατάσταση των λυμάτων τους και τα αντιστοίχως ληφθέντα μέτρα. Η έκθεση εφαρμογής που δημοσίευσε η Επιτροπή κατέδειξε ότι το 95% των λυμάτων της ΕΕ κατέληξε το 2009 σε αποχετευτικά δίκτυα, ενώ και η συμμόρφωση για τα επεξεργασμένα λύματα συγκέντρωσε επίσης πολύ υψηλή βαθμολογία περίπου στο 85% των περιπτώσεων.

iii) 91/414/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 15ης Ιουλίου 1991 «σχετικά με τη διάθεση στην αγορά φυτοπροστατευτικών προϊόντων» που καταργήθηκε 2011. **iv) 91/676/ΕΟΚ** του Συμβουλίου της 12ης Δεκεμβρίου 1991 «για την προστασία των υδάτων από τη νιτρορύπανση γεωργικής προέλευσης» (σε ισχύ). Η Οδηγία εναρμονίστηκε με την εθνική νομοθεσία με την ΚΥΑ 161690/1335/1997 (ΦΕΚ/Β/519/25.6.1997). Αποβλέπει στη μείωση της ρύπανσης των υδάτων που προκαλείται άμεσα ή έμμεσα από νιτρικά ιόντα γεωργικής προέλευσης και στην πρόληψη της ρύπανσης αυτού του είδους, μέσω της επιβολής υποχρέωσης στα κράτη μέλη να λάβουν διάφορα μέτρα για την επίτευξη του στόχου αυτού.

Καθίσταται σαφές, ότι παρά την πληθώρα Οδηγιών και ρυθμίσεων, το πλαίσιο για τη διαχείριση των υδατικών πόρων ήταν αποσπασματικό, είχε επικαλύψεις, αντιφάσεις και ελλείψεις, απέχοντας πολύ από μια αειφόρο διαχείριση. Στα μέσα της δεκαετίας του 1990, προέκυψε επιτακτική ανάγκη για μια παγκόσμια προσέγγιση της διαχείρισης των υδατικών πόρων, που περιλάμβανε και την ενεργή συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών.

Ο όρος «αειφόρος ανάπτυξη» στη Συνθήκη του Άμστερνταμ αναγορεύτηκε σε θεμελιώδη Αρχή της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η ολιστική και συστηματική προσέγγιση διαχείρισης των υδάτων αποτέλεσε επίσης πρόκληση για τους νομοθέτες. Έτσι, το 2000 υιοθετήθηκε η ΟΠΥ. Η ΟΠΥ είναι μια καινοτόμος και

ολοκληρωμένη προσέγγιση της διαχείρισης και προστασίας των υδατικών πόρων, διέπεται από τις αρχές της αειφορίας και της βιώσιμης ανάπτυξης. Έχει ευρύ πεδίο εφαρμογής σε επιφανειακά, υπόγεια, μεταβατικά και παράκτια ύδατα και οργανώνει ένα σύστημα στόχων και χρονοδιαγράμματος επίτευξης αυτών με συνεργασία φορέων και πολιτών, συσχετίζοντας την πολιτική των υδάτων με άλλες πολιτικές που αλληλεπιδρούν (π.χ. ενέργεια, τουρισμός), παράλληλα και με τη χρήση οικονομικών παραμέτρων. Συμπληρωματικά με την ΟΠΥ θεσπίστηκαν σημαντικές θυγατρικές Οδηγίες που συνεισφέρουν στην ολοκληρωμένη διαχείριση των υδατικών πόρων της Ευρώπης και οδηγούν στην αειφόρο χρήση τους.

Οδηγία Πλαίσιο για τα ύδατα

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εκτιμώντας ότι το νερό δεν είναι ένα απλό εμπορικό αγαθό αλλά αποτελεί κληρονομιά και πρέπει να διαφυλάσσεται αναλόγως, κατέληξε, μετά από μια μακρόχρονη περίοδο διαβουλεύσεων, στην έκδοση της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ, η οποία τέθηκε σε ισχύ στις 22 Δεκεμβρίου 2000. Σύμφωνα με το άρθρο 1, οι βασικοί στόχοι της Οδηγίας είναι οι εξής: 1) Διατήρηση και βελτίωση των υδατικών οικοσυστημάτων, αλλά και αποτροπή περαιτέρω επιδείνωσης. 2) Εξάλειψη των επικίνδυνων ουσιών προτεραιότητας και μείωση των υπόλοιπων επικίνδυνων ουσιών. 3) Επίτευξη συγκεντρώσεων στο θαλάσσιο περιβάλλον, οι οποίες για τις φυσικές ουσίες θα πρέπει να πλησιάζουν το φυσικό βασικό επίπεδο. 4) Καλή κατάσταση των υπόγειων υδάτων και αναστροφή κάθε σημαντικής συγκέντρωσης ρύπων. 5) Έλεγχος άντλησης των υδάτων και κατακράτηση, εάν αυτό απαιτείται για τη διασφάλιση της βιωσιμότητας των υδατικών οικοσυστημάτων. 6) Μείωση των δυσμενών συνεπειών από πλημμύρες και ξηρασίες. Βασική αρχή της ΟΠΥ αποτελεί η αρχή της αειφορίας, η οποία προτρέπει τη χρήση των φυσικών πόρων γενικά και των υδάτων ειδικότερα, με τρόπο ώστε να μην εξαντληθούν τα όρια αντοχής, δηλαδή να μην ξεπεραστεί η φέρουσα ικανότητα των οικοσυστημάτων να δέχονται επικίνδυνες ουσίες αλλά και να μην εξαντληθούν ποσοτικά.

ΚΕΦ.2: ΔΙΚΑΙΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΧΩΡΩΝ

2.1 ΓΕΡΜΑΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

Με την ενοποίηση της Δυτικής με την Ανατολική Γερμανία το 1990 συγκροτήθηκε αναθεωρητική επιτροπή και τροποποιήθηκε ο Θεμελιώδης Νόμος με την προσθήκη του άρθρου 20α για την προστασία των φυσικών πόρων δηλαδή του αέρα, του νερού και του εδάφους. Η έννοια του περιβάλλοντος περιλαμβάνει μόνο το φυσικό περιβάλλον και δεν υφίσταται γενική νομοθεσία προστασίας αλλά επιμέρους νόμοι για κάθε περιβαλλοντικό αγαθό. Ο νόμος που καθιερώνει την αστική ευθύνη σε περιπτώσεις ρυπάνσεως του περιβάλλοντος είναι ο Umwelthaftungsgesetz. Καλύπτει όμως μόνο ζημίες από προσβολή της ζωής (υγείας και σωματικής ακεραιότητας) και της κυριότητας. Είναι ανεξάρτητη από την υπαιτιότητα του φορέα και περιλαμβάνει μόνο ζημίες που προέρχονται από συνήθη και σύννομη δραστηριότητα. Τα ύδατα προστατεύονται από το άρθρο 22 του νόμου για τη διαχείριση των υδάτων αλλά υπάρχει η κριτική ότι η αποκατάσταση είναι οικονομική και λιγότερο οικολογική, καθώς αναφέρεται στη ζημία του εμπλεκόμενου προσώπου και όχι στην αποκατάσταση της αλλοίωσης του φυσικού στοιχείου.

2.2 ΑΓΓΛΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

Το αγγλικό δίκαιο διαμορφώνεται κατά κύριο λόγο από δικαστικές αποφάσεις και η πηγή του δικαίου είναι το common law, καθώς δεν υπάρχει ενιαίο συνταγματικό κείμενο. Ο σημαντικότερος νόμος περιβαλλοντικής προστασίας είναι ο νόμος περί προστασίας του περιβάλλοντος (1990), ο οποίος έχει ένα ευρύτατο πεδίο εφαρμογής και εισάγει ένα ενοποιημένο σύστημα ελέγχου της ρύπανσης. Υπάρχει η πεποίθηση ότι το δίκαιο περιβάλλοντος είναι προτιμότερο να οριοθετείται από την εξέλιξη των αποφάσεων και την πραγματιστική προσέγγιση αναγκών και αξιών. Το δικαίωμα στο περιβάλλον νοείται ως δικαίωμα άσκησης αγωγής. Για τα ύδατα ειδικότερα, ισχύει ο νόμος περί υδάτων (1989), στον οποίο, εκτός από το μέρος που αναφέρεται στην πρόληψη και τον έλεγχο της ρύπανσης, δεν προβλέπονται

αξιώσεις αστικού δικαίου. Στην περίπτωση της ρύπανσης των υδάτων με μεταβολή της φυσικής τους κατάστασης σε ποιότητα ή / και ποσότητα, θεωρείται ότι παραβιάζεται δικαίωμα κυρίου του ακινήτου, ο οποίος φέρει το βάρος της απόδειξης της, αισθητής αυτής, μεταβολής.

2.3 ΓΑΛΛΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

Το Σύνταγμα της Γαλλίας δεν περιλαμβάνει την προστασία του περιβάλλοντος. Το γαλλικό αστικό δίκαιο περιλαμβάνει τον Αστικό Κώδικα και τον Κώδικα Περιβάλλοντος (2001). Ο Κώδικας Περιβάλλοντος αποτελεί συστηματοποίηση του δικαίου περιβάλλοντος και ισχύει παράλληλα με τον Αστικό Κώδικα και διάφορους ειδικούς νόμους. Η ρύθμιση των σχέσεων γειτνίασης που προκύπτουν από την εφαρμογή του Κώδικα και από τη νομολογία, περιλαμβάνει τόσο τη σχέση μεταξύ ακινήτων, όσο και τη σχέση μεταξύ προσώπων, ανεξάρτητα από την ιδιότητα ως κυρίων. Διευρύνεται έτσι η έννοια της γειτνίασης σε δουλείες γειτνίασης εκ νόμου και εκ συμβάσεως. Η προστασία του περιβάλλοντος επιτυγχάνεται στη μεν πρώτη περίπτωση με την επιβολή αμοιβαίων υποχρεώσεων μη βλάβης και ανοχής και στη δε δεύτερη, με την προσαρμογή των σχέσεων γειτνίασης στην εξέλιξη των αναγκών, παρέχοντας ποιότητα διαβίωσης, αισθητικά και οικολογικά. Τα ύδατα με βάση τον Κώδικα είναι κοινή εθνική κληρονομιά και η προστασία και η διαχείρισή τους αποσκοπεί στη διασφάλιση της ποιότητας και τη διατήρηση των οικοσυστημάτων. Η χρήση νερού από ιδιώτες καθορίζεται από κανονισμούς που εκδίδονται από τα πολιτικά δικαστήρια, διευθετώντας διαφορές μεταξύ τους, αφού έχει εξασφαλιστεί το δημόσιο συμφέρον πάνω στον πόρο. Με την ιδιαίτερη κατηγορία φυσικών δουλειών του ΑΚ, οι ιδιοκτήτες ακινήτων έχουν δικαίωμα χρήσης των διερχόμενων νερών με την προϋπόθεση ότι δεν μεταβάλλεται ούτε η ποσότητα ούτε η ποιότητά τους. Σε περίπτωση αλλοίωσης από αγροτική ή βιομηχανική χρήση, υπάρχει υποχρέωση καθαρισμού. Κάθε ακίνητο είναι δουλεύον προς όφελος των υπολοίπων και δεσπόζον έναντι τους και στην περίπτωση παρενόχλησης προκύπτει γνήσια αντικειμενική ευθύνη.

2.4 ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

Το περιβαλλοντικό δίκαιο στην Ελλάδα βασίζεται σε συνταγματικές διατάξεις και κυρίως στο άρθρο 24 Σ, στο ν. 1650/1986 καθώς και σε διάφορες διατάξεις του ΑΚ και του ΠΚ. Στη διαμόρφωσή του ρόλο παίζουν και οι αποφάσεις των δικαστηρίων. Το Σύνταγμα αναγνωρίζει την προστασία του περιβάλλοντος ως ατομικό δικαίωμα, πλέον της υποχρέωσης του κράτους για την προστασία του, που φυσικά δεν εκλείπει. Ο κάθε ένας έχει το δικαίωμα να προστατεύει το περιβάλλον, καθώς αυτό αποτελεί το ζωτικό του χώρο για την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητάς του, όπως ο ίδιος το κρίνει, ανεξάρτητα από το τι κάνει το κράτος. Ο κοινός νομοθέτης όσο και η Διοίκηση υποχρεούνται να λάβουν προληπτικά και κατασταλτικά μέτρα, κανονιστικά, γενικά ατομικά ή ατομικά που θα παρεμβαίνουν στην οικονομική, ατομική ή συλλογική δραστηριότητα προκειμένου να προστατευθεί πλήρως και επαρκώς το περιβάλλον. Εκτός από τις διοικητικές ή ποινικές κυρώσεις που επιβάλλονται λόγω παράβασης της κείμενης περιβαλλοντικής νομοθεσίας, υπάρχει η δυνατότητα προστασίας από την υποβάθμιση του περιβάλλοντος από το αστικό δίκαιο, παρόλο που τα προστατευόμενα αγαθά δεν ονομάζονται περιβαλλοντικά αλλά κοινά σε όλους και κοινόχρηστα. Η προστασία τους απορρέει από την προστασία του δικαιώματος της προσωπικότητας και το δικαίωμα χρήσεως αυτών. Επίσης, η νομολογία έρχεται να υποστηρίξει και να προάγει την εδραίωση του περιβαλλοντικού δικαίου στην Ελλάδα. Ιδιαίτερη βαρύτητα έχει η νομολογία του ΣτΕ και ειδικά του Ε' Τμήματος, καθώς και οι αποφάσεις των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων. Όμως, παρόλο που η περιβαλλοντική νομοθεσία είναι πλούσια υπάρχει έλλειμμα εμπέδωσης του «περιβαλλοντικού κεκτημένου». Από την πλευρά του κράτους αυτό εκφράζεται με καθυστερήσεις στην ενσωμάτωση και εφαρμογή των Οδηγιών ή στη θέσπιση νόμων μεγάλης τεχνικής πολυπλοκότητας και από την πλευρά της κοινωνίας των πολιτών, με τους πολίτες να παραμένουν σε μεγάλο βαθμό απόντες στην εφαρμογή και τη συμμόρφωση με τις περιβαλλοντικές απαιτήσεις. Για την επιτυχία μιας ολοκληρωμένης περιβαλλοντικής πολιτικής χρειάζεται μεταβολή του πολιτικού, διοικητικού και κοινωνικού συστήματος με νέες μορφές περιβαλλοντικής διακυβέρνησης που θα περιλαμβάνουν διαβούλευση με τους εμπλεκόμενους φορείς και ολοκληρωμένο περιβαλλοντικό σχεδιασμό.

Συνταγματική προστασία των υδάτων

Η προστασία των υδατικών πόρων και η βιώσιμη διαχείρισή τους τελούν υπό τις επιταγές του άρθρου 24 Σ εφόσον πρόκειται για πεπερασμένων δυνατοτήτων φυσικό πόρο, του οποίου η βιωσιμότητα είναι η επιλογή που διασφαλίζει τη διατήρησή του για τις παρούσες και μελλοντικές γενεές. Επίσης, στο άρθρο 18 §1 Σ προβλέπεται ότι «Ειδικοί νόμοι ρυθμίζουν τα σχετικά με την ιδιοκτησία και τη διάθεση ...ρεόντων και υπόγειων υδάτων και γενικά του υπόγειου πλούτου». Η συνταγματική πρόβλεψη θέσπισης νόμων δεν υποχρεώνει τον κοινό νομοθέτη για έκδοση νέων νόμων ή μη κατάργηση υπαρχόντων. Οι νόμοι αυτοί είναι απλοί εκτελεστικοί νόμοι και αν δεν υπήρχαν θα εφαρμόζονταν οι γενικές διατάξεις του άρθρου 24 Σ και οι αντίστοιχες του ΑΚ. Το κράτος σε εκτέλεση της συνταγματικής επιταγής θέσπισε το ν.1739/1987, ως ειδικό νόμο για τη «διαχείριση των υδατικών πόρων» και στη συνέχεια, και μετά την έκδοση της ΟΠΥ, θέσπισε το ν. 3199/2003 «για την προστασία και διαχείριση των υδάτων». Όσον αφορά στα ύδατα και τα δικαιώματα χρήσης τους ενδέχεται να προκύψουν συγκρούσεις με άλλα συνταγματικά δικαιώματα. Τέτοια σύγκρουση είναι ο περιορισμός στην ιδιοκτησία που συνεπάγεται χρήση του νερού του υπόγειου υδροφόρου που διέρχεται κάτω από το ακίνητο. Το άρθρο 17 §1 Σ ορίζει ότι αυτό το δικαίωμα δεν μπορεί να ασκείται σε βάρος του γενικού συμφέροντος, το οποίο στη συγκεκριμένη περίπτωση είναι η μη στέρηση από τους γείτονες ποσότητας νερού, πέραν από τις ατομικές / οικογενειακές ανάγκες του ιδιοκτήτη του ακινήτου. Η θέση αυτή δεν συνεπάγεται κατάργηση του συνταγματικού δικαιώματος της ιδιοκτησίας, διότι δεν «καθιστά αδρανή την ιδιοκτησία κατά τον προορισμό της». Στην περίπτωση που πλήττεται ο πυρήνας του δικαιώματος – αν για παράδειγμα, λόγω υπεράντλησης του υδροφόρου από δημόσιες γεωτρήσεις, δεν μπορεί να υδρεύσει το ακίνητό του – τότε, εν είδει αναγκαστικής απαλλοτρίωσης ο ιδιοκτήτης δικαιούται αποζημίωση. Η ιδιοκτησία μπορεί μεν να μην αφαιρείται, επέρχεται όμως ουσιώδης – και κατά περιπτώσεις, οριστική – στέρηση της χρήσεώς της κατά τον προορισμό της. Η περίπτωση διαφορών μεταξύ ιδιωτών «που δημιουργούνται από παράνομη στέρηση των δικαιωμάτων των ιδιωτών, φυσικών ή νομικών προσώπων, για την κτήση, χρήση και ελεύθερη διάθεση των υδατικών πόρων» είναι αρμοδιότητα των

πολιτικών δικαστηρίων. Επίσης, προκύπτει περιορισμός στην οικονομική δραστηριότητα, η οποία εκφράζεται από το άρθρο 5 §1 Σ και 106 §1 Σ με την οικονομική ελευθερία και ανάπτυξη ως ατομικό δικαίωμα συμμετοχής στην οικονομική ζωή της χώρας. Στην περίπτωση που η δραστηριότητα είναι βασισμένη στη χρήση υδατικών πόρων – γεωργία ή / και κτηνοτροφία – αντιμετωπίζεται ο περιορισμός στη χρήση του πόρου, έτσι ώστε να διασφαλιστεί η προστασία του ως έκφανση του γενικού συμφέροντος, με την ίδια λογική με το δικαίωμα στην ιδιοκτησία. Η οικονομική ελευθερία είναι θεμελιώδες δικαίωμα αλλά πρέπει να ασκείται εντός κριτηρίων, τα οποία σέβονται το περιβάλλον και οριοθετούν μια φιλική, προς αυτό, ανάπτυξη.

ΚΕΦ.3: ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΥΔΑΤΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ ΣΤΗΝ Ε.Ε - ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΥΔΑΤΩΝ ΣΤΑ ΚΡΑΤΗ ΜΕΛΗ

Το νερό αποτελεί αναντικατάστατο φυσικό πόρο. Οι υδατικοί πόροι ορίζονται ως η ποσότητα του νερού που είναι διαθέσιμο ή μπορεί να χρησιμοποιηθεί επαρκώς, στην κατάλληλη ποιότητα και σε διάρκεια για την ικανοποίηση μιας συγκεκριμένης ζήτησης. Το νερό στη φύση ανακυκλώνεται και ο υδρολογικός κύκλος περιγράφει αυτή την ανακύκλωση. Οι υδατικοί πόροι μπορούν επίσης να χρησιμοποιηθούν ως στρατηγικό αποθεματικό για το μέλλον. Καθοριστική λοιπόν είναι η τρέχουσα και η μελλοντική τους διαθεσιμότητα, σε ποιότητα και ποσότητα, ενώ είναι δυνατό μεταβολές στο φυσικό περιβάλλον και επιδράσεις από τις ανθρωπογενείς δραστηριότητες σε μια περιοχή να επηρεάσουν το μέγεθος, την αξιοπιστία ή και να ακυρώσουν τη χρήση των πόρων. Οι υδατικοί πόροι σε σχέση με τη φυσική κατάσταση στο περιβάλλον χωρίζονται στους:

- Επιφανειακούς υδατικούς πόρους, στους οποίους ανήκουν τα ποτάμια, οι χείμαρροι, οι λίμνες, τα έλη, οι βάλτοι, οι λιμνοθάλασσες, οι τεχνητοί ταμιευτήρες καθώς και υδροβιότοποι.
- Υπόγειους υδατικούς πόρους, στους οποίους περιλαμβάνεται το σύνολο των υδάτων που βρίσκονται κάτω από την επιφάνεια του εδάφους στη ζώνη κορεσμού και σε άμεση επαφή με το έδαφος ή το υπέδαφος. Ο όρος

«σύστημα υδατικών πόρων» χρησιμοποιείται για το σύνολο των επιφανειακών και υπόγειων νερών μιας περιοχής και τους φυσικούς νόμους που διέπουν την κίνησή τους και τις σχέσεις μεταξύ τους.

Για τη σωστή εκμετάλλευση των υδατικών πόρων, αλλά και για το σωστό προγραμματισμό οικονομικής ανάπτυξης και προστασίας από τα φυσικά φαινόμενα, προκύπτει η αναγκαιότητα συνδυασμένων υδατικών διαχειρίσεων, δηλαδή ο συνδυασμός της χρήσης των φυσικών υδάτινων σωμάτων (επιφανειακά και υπόγεια ύδατα) και των υδραυλικών έργων (φράγματα, ταμιευτήρες). Σημαντική διάκριση αποτελεί ο διαχωρισμός των χρήσεων νερού, οι οποίες σε μεγάλο βαθμό καθορίζουν και τον τρόπο διαχείρισης. Επίσης γίνεται διάκριση ανάμεσα στη ζήτηση νερού και στις ανάγκες των διαφόρων χρήσεων. Η ποσότητα για την κάλυψη συγκεκριμένης ανάγκης-χρήσης είναι μέγεθος θεωρητικό και δεν ταυτίζεται συνήθως με τη ζήτηση νερού για την ίδια χρήση. Η ζήτηση διαμορφώνεται στην πράξη από άλλα κριτήρια, όπως είναι τα πρότυπα ζωής και συμπεριφοράς. Αφορά σε ποσότητα νερού, με συγκεκριμένες ποιοτικές προδιαγραφές, οι οποίες απαιτούνται για την κάθε χρήση (πόσιμο, αρδευτικό κ.ά.) και χαρακτηρίζεται από την κατανομή της στο χρόνο (ετήσια, εποχιακή).

Τα ύδατα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μετά το μακροχρόνιο συντονισμό των κρατών μελών στην εφαρμογή των προγραμμάτων διαχείρισης, μπορούν πλέον να χαρακτηριστούν, κατά μεγάλο ποσοστό, ως καλής ποιοτικής και ποσοτικής κατάστασης, προσφέροντας έτσι στους πολίτες της ΕΕ νερό καλής ποιότητας και επάρκειας για τις καταναλωτικές χρήσεις αλλά και νερό ποιότητας κατάλληλο για αναψυχή. Βέβαια, λόγω ετών υποβάθμισης και αναποτελεσματικής διαχείρισης, υπάρχουν περιοχές οι οποίες εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν προβλήματα καταλληλότητας. Σε συνδυασμό δε με τα ακραία καιρικά φαινόμενα που παρουσιάζονται με μεγαλύτερη ένταση τα τελευταία χρόνια, προκλήσεις προκύπτουν διαρκώς για τη διατήρηση και τη βελτίωση των υδάτων της Ευρώπης.

Υπάρχουν, όμως, σημαντικές διαφορές μεταξύ των χωρών: το Ηνωμένο Βασίλειο, η Σουηδία, η Γαλλία και η Γερμανία είχαν τον υψηλότερο όγκο πόρων γλυκού νερού, με μακροπρόθεσμους ετήσιους μέσους όρους που κυμαίνονται από 172,9 έως 191,0 δισ. m³. Ορισμένες χώρες λαμβάνουν σημαντικό μέρος των πόρων γλυκού

νερού ως εξωτερική εισροή. Η Ουγγαρία και οι Κάτω Χώρες είχαν την υψηλότερη εξάρτηση από τους διασυνοριακούς υδατικούς πόρους, καθώς η εξωτερική εισροή αντιπροσώπευε το 93,5% και το 88,8% των συνολικών πόρων γλυκού νερού αντίστοιχα. Το μερίδιο στη Σερβία ήταν επίσης υψηλό, φτάνοντας το 92,7%. Η Ουγγαρία, η Κροατία και η Βουλγαρία είχαν τις υψηλότερες εξωτερικές εισροές μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ (108,9 δισ. m³, 92,0 δισ. m³ και 85,1 δισ. m³ αντίστοιχα) αν και η Σερβία είχε ακόμη μεγαλύτερο όγκο (162,6 δισ. m³). Η ποσότητα γλυκού νερού που είναι διαθέσιμο ανά κάτοικο θεωρείται σημαντικός δείκτης για τη μέτρηση της βιωσιμότητας των υδατικών πόρων. Μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ, η Κροατία, κατέγραψε τους υψηλότερους πόρους γλυκού νερού (με μέσο μακροπρόθεσμο ετήσιο μέσο όρο 27.330 m³ ανά κάτοικο). Η Φινλανδία και η Σουηδία είχαν τους επόμενους υψηλότερους όγκους πόρων γλυκού νερού ανά κάτοικο, σε περίπου 20.000 m³. Αντίθετα, στα έξι πλέον πολυπληθέστερα κράτη μέλη της ΕΕ (Γαλλία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ισπανία, Γερμανία, Ιταλία και Πολωνία), καθώς και στη Δανία, το Λουξεμβούργο, τη Ρουμανία, το Βέλγιο, καταγράφηκαν σχετικά χαμηλά επίπεδα - κάτω από 3.000 m³ ανά κάτοικο. Σύμφωνα με τα Ηνωμένα Έθνη, μια χώρα αντιμετωπίζει «υδατικό άγχος» όταν οι ετήσιοι υδατικοί πόροι της μειώνονται κάτω από τα 1.700 m³ ανά κάτοικο. Αυτό συνέβη στην Πολωνία, την Τσεχική Δημοκρατία, την Κύπρο και τη Μάλτα (όπου καταγράφηκε ο χαμηλότερος όγκος υδατικών πόρων στα 220 m³ ανά κάτοικο). Υπάρχουν σημαντικές διαφορές όσον αφορά στις ποσότητες γλυκού νερού που αντλούνται σε κάθε κράτος μέλος της ΕΕ, αντανακλώντας εν μέρει το μέγεθος κάθε χώρας και τους διαθέσιμους πόρους, αλλά και τις πρακτικές άντλησης, το κλίμα και τη βιομηχανική και γεωργική διάρθρωση. Το 2015, η συνολική άντληση γλυκού νερού κυμάνθηκε μεταξύ 4,6 εκατ. m³ στο Λουξεμβούργο και 32,6 δισ. m³ στην Ισπανία (στοιχεία για το 2014). Μεταξύ 2005 και 2015 ο όγκος των συλλεγόντων γλυκών υδάτων αυξήθηκε με τον ταχύτερο ρυθμό στη Μάλτα (+40%), ενώ οι μεγαλύτερες μειώσεις σημειώθηκαν στη Σλοβακία (-37%) και τη Λιθουανία (-83%). Επίσης παρατηρούνται σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ όσον αφορά στο λόγο της άντλησης από τους υπόγειους και από τους επιφανειακούς υδατικούς πόρους. Στη Φινλανδία (στοιχεία 2006), η άντληση επιφανειακών υδάτων αντιπροσώπευε περίπου 24 φορές την ποσότητα νερού που αντλείται από τους υπόγειους

υδατικούς πόρους, ενώ ο λόγος των επιφανειακών προς τα υπόγεια ύδατα ήταν περίπου 10:1 στις Κάτω Χώρες (στοιχεία 2012), τη Ρουμανία και τη Βουλγαρία. Στο άλλο άκρο του εύρους, ο όγκος του νερού που αντλείται από τους πόρους των υπόγειων υδάτων ήταν τουλάχιστον δεκαπέντε φορές υψηλότερος από τον όγκο της άντλησης επιφανειακών υδάτων στη Δανία (στοιχεία 2014) και τη Μάλτα.

Η Γαλλία (στοιχεία για το 2010), η Γερμανία (στοιχεία για το 2010) και η Ισπανία (στοιχεία για το 2014) κατέγραψαν τις υψηλότερες ποσότητες υπογείων υδάτων, 6,0 δισ. m³, 5,8 δισ. m³ και 6,3 δισ. m³ αντίστοιχα. Εξετάζοντας την ανάπτυξη της άντλησης υπογείων υδάτων κατά τη δεκαετή περίοδο μεταξύ 2005 και 2015 ο όγκος των υπόγειων υδάτων που αντλούνται μειώθηκε γενικά με το χρόνο, αν και η Λετονία, η Ελλάδα και η Μάλτα (με αύξηση κατά 53%, 49% και 32%) ήταν αξιοσημείωτες εξαιρέσεις και σε μικρότερο βαθμό η Δανία (με αύξηση 17%), ενώ η Εσθονία (-27%) και η Ουγγαρία (-17%) είναι τα κράτη που κατέγραψαν τη μεγαλύτερη μείωση της άντλησης των υπόγειων υδάτων. Όσον αφορά στα επιφανειακά ύδατα, οι μεγαλύτεροι όγκοι άντλησης επιφανειακών υδάτων μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ καταγράφηκαν στη Γαλλία (στοιχεία για το 2012), τη Γερμανία (στοιχεία για το 2010) και την Ισπανία (στοιχεία 2014), με 24,4 δισ. m³, 27,2 δισ. m³ και 26,6 δισ. m³ αντίστοιχα. Μεταξύ 2005 και 2015 σημειώθηκε σημαντική αύξηση στην άντληση επιφανειακών υδάτων στη Ρουμανία (+28%). Οι μεγαλύτερες μειώσεις στον όγκο της άντλησης επιφανειακών υδάτων σημειώθηκαν στη Λιθουανία (-89%), τη Σλοβακία (-53%) και τη Δανία (-44%), ενώ σημειώθηκαν επίσης μειώσεις κατά τουλάχιστον 20% στη Λετονία, την Τσεχική Δημοκρατία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Σε ορισμένα κράτη μέλη της ΕΕ εκτός από τα γλυκά ύδατα χρησιμοποιούνται τα θαλάσσια ύδατα και τα μεταβατικά ύδατα, όπως οι βραχώδεις βάλτοι, οι λιμνοθάλασσες και οι εκβολές ποταμών. Η Σουηδία χρησιμοποίησε 11,8 δισ. m³ (στοιχεία για το 2010), το Ηνωμένο Βασίλειο 8,5 δισ. m³ (στοιχεία για το 2012) και οι Κάτω Χώρες 5,9 δισ. m³ πηγές μη γλυκού νερού (στοιχεία για το 2014). Από τη σύγκριση των διαθέσιμων ετήσιων δεδομένων μεταξύ 1990 και 2015 προκύπτει σημαντική μείωση της άντλησης σε πολλά κράτη μέλη. Είναι πιθανό η μείωση που παρατηρείται να οφείλεται σε διάφορους παράγοντες, όπως η μείωση των απωλειών ύδατος λόγω βελτιωμένης συντήρησης των δικτύων, η εισαγωγή

οικιακών συσκευών εξοικονόμησης νερού και η αύξηση του βαθμού συνειδητοποίησης όσον αφορά το κόστος ή την αξία του νερού και τις περιβαλλοντικές συνέπειες της σπατάλης του.

ΚΕΦ. 4: ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ

Η Έκθεση Εφαρμογής της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο σχετικά με την εφαρμογή της ΟΠΥ κατατέθηκε τον Φεβρουάριο του 2019 και περιλαμβάνει εκτός από την κατάσταση εφαρμογής, την αξιολόγηση των δεύτερων ΣΔΛΑΠ από την Επιτροπή, τα οποία καταρτίστηκαν και υποβλήθηκαν από τα κράτη μέλη για την περίοδο 2015 - 2021. Η υποβολή της παρούσας έκθεσης υπαγορεύεται από το άρθρο 18 της ΟΠΥ και ανταποκρίνεται επίσης στο άρθρο 11 της Οδηγίας για τα υπόγεια ύδατα. Όλα τα κράτη μέλη έχουν υποβάλει εκθέσεις σχετικά με τα ΣΔΛΑΠ αλλά, παρά το γεγονός ότι σημειώθηκε βελτίωση σε σύγκριση με την προηγούμενη διαδικασία (του κύκλου εφαρμογής 2009 - 2015) στην καθυστερημένη έγκριση των σχεδίων ή της υποβολής εκθέσεων μέσω της βάσης δεδομένων του Συστήματος Πληροφοριών για το Νερό στην Ευρώπη (WISE), υπήρξαν και πάλι καθυστερήσεις που έφτασαν ή ξεπέρασαν τα δύο έτη. Νομικές διαδικασίες της Επιτροπής κινήθηκαν εναντίον όσων κρατών μελών δεν τήρησαν τις νομικές απαιτήσεις υποβολής εκθέσεων. Η Ιρλανδία, η Ελλάδα και οι Ισπανικές Κανάριες Νήσοι δεν κατόρθωσαν να υποβάλουν έγκαιρα στο WISE τα ΣΔΛΑΠ ούτε τα ΣΔΚΠ για αξιολόγηση, ενώ η Λιθουανία και το Ηνωμένο Βασίλειο για το Γιβραλτάρ, δεν κατόρθωσαν να υποβάλουν τα ΣΔΛΑΠ τους. Έτσι, οι συγκεκριμένες χώρες ή περιοχές δεν καλύπτονται στην 5η Έκθεση. Η έκθεση για την κατάσταση των υδάτων δείχνει ότι το 74 % των συστημάτων υπόγειων υδάτων της ΕΕ έχει επιτύχει πλέον καλή χημική κατάσταση, ενώ το 89 % εξ αυτών έχει επιτύχει καλή ποσοτική κατάσταση. Η κατάσταση είναι λιγότερο ενθαρρυντική όσον αφορά τα επιφανειακά ύδατα: μόνο το 38 % έχουν καλή χημική κατάσταση και μόλις το 40 % καλή οικολογική κατάσταση ή δυναμικό (για ιδιαίτερα τροποποιημένο ή τεχνητό υδατικό σύστημα). Συγκρίνοντας τον κύκλο 2009-2015, περιορισμένος αριθμός συστημάτων υδάτων σημείωσε βελτίωση. Οι λόγοι για αυτό μπορεί να οφείλονται σε πιέσεις που εντοπίστηκαν με καθυστέρηση, στην απαίτηση περισσότερου

χρόνου για το σχεδιασμό αποτελεσματικών μέτρων πολιτικής, στα μέτρα που θεσπίστηκαν αργά, στο χρόνο που χρειάζεται το περιβάλλον να ανταποκριθεί στην εφαρμογή των μέτρων, αλλά και στα υψηλότερα ποιοτικά πρότυπα και τη βελτιωμένη παρακολούθηση και υποβολή εκθέσεων που χαρακτήρισε συστήματα υδάτων από «άγνωστης κατάστασης» σε «μη ικανοποιητική». Οι εξαιρέσεις που προβλέπονται στο άρθρο 4 της ΟΠΥ καλύπτουν, σε αυτή τη φάση εφαρμογής, περίπου τα μισά υδατικά συστήματα της Ευρώπης. Οι αιτιολογήσεις για τις εξαιρέσεις έχουν βελτιωθεί μεν, αλλά η συνεχιζόμενη ευρεία χρήση τους αποτελεί ένδειξη ότι είναι απαραίτητες σοβαρές προσπάθειες για την επίτευξη καλής κατάστασης έως το 2027. Θετικό αντίκτυπο είχε και η παράλληλη εφαρμογή των Οδηγιών για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων, για τη νιτρορύπανση, για τις βιομηχανικές εκπομπές και η νομοθεσία της ΕΕ για τα χημικά προϊόντα.

ΚΕΦ. 5: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Η Ελλάδα, συνολικά, διαθέτει επαρκείς επιφανειακούς και υπόγειους υδατικούς πόρους, αλλά φυσικοί και ανθρωπογενείς λόγοι μειώνουν σημαντικά την πραγματικά διαθέσιμη ποσότητα, κάνοντας δύσκολη την αξιοποίησή τους.

Οι κυριότεροι φυσικοί λόγοι που προκαλούν προβλήματα στην αξιοποίηση των υδατικών πόρων της χώρας είναι οι εξής:

Η σημαντική διαφοροποίηση της χωρικής κατανομής των υδατικών πόρων, με τη δυτική Ελλάδα να δέχεται το 36% των συνολικών βροχοπτώσεων, ενώ καταλαμβάνει μόνο το 24% σε έκταση. Η σημαντική διαφοροποίηση της χρονικής κατανομής των υδατικών πόρων, με μεγάλη συγκέντρωση των βροχοπτώσεων κατά τη χειμερινή περίοδο, της τάξης του 80% με 90%. Η άνιση κατανομή της ζήτησης στο χώρο, με την ανατολική χώρα να παρουσιάζει τη μεγαλύτερη συγκέντρωση πληθυσμού αλλά λιγότερους υδατικούς πόρους. Η άνιση κατανομή της ζήτησης στο χρόνο, με μεγαλύτερη κατανάλωση τους άνυδρους θερινούς μήνες για τις ανάγκες της γεωργίας και του τουρισμού. Η γεωμορφολογία της χώρας με τις μεγάλες οροσειρές κατά μήκος, το μεγάλο διαμελισμό λόγω των νησιών, όπως επίσης και τη δομή και διάταξη των πετρωμάτων, έχει ως αποτέλεσμα τη δημιουργία μικρών ρεμάτων, κυρίως χειμαρρικών, μικρή επιφανειακή απορροή, μεγάλη κατείδυση

και συχνά πλημμυρικά φαινόμενα. Το σημαντικό μέρος του υδατικού δυναμικού της χώρας (περίπου 30%) που προέρχεται από διακρατικούς ποταμούς από άλλες χώρες.

Πάρα πολύ σημαντικός λόγος παραμένει η πλημμελής και αποσπασματική αντιμετώπιση της διαχείρισης από την πολιτεία, παρά τις μεγάλες προσπάθειες που έχουν γίνει με την εφαρμογή της ΟΠΥ και των εξουσιοδοτικών της διατάξεων.

Όσον αφορά στα διοικητικά θέματα, στην αρχή τα προβλήματα που παρουσιάστηκαν αφορούσαν σε:

1. Δυσχερή πρόσβαση στις σχετικές πληροφορίες.
2. Πολυδιάσπαση αρμοδιοτήτων σχετικά με τη διαχείριση των υδάτων.
3. Ευκαιριακή και αποσπασματική εκμετάλλευση των υδατικών πόρων.
4. Ανεπαρκείς ελέγχους του «ρυπαίνοντος».
5. Περιορισμένη ενημέρωση και η ευαισθητοποίηση του κοινού.
6. Τιμολογιακή πολιτική του νερού που δεν αντικατόπτριζε την πραγματική του αξία και υπήρχε ιδιαίτερη ευαισθησία στην περίπτωση τιμολόγησης του νερού άρδευσης.
7. Ανεπάρκεια υποδομών σε σχέση με το μέσο όρο των υποδομών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

ΚΕΦ. 6: ΚΑΤΑΚΛΕΙΔΑ

Το εκτενές νομοθετικό πλαίσιο, η εκτελεστική εξουσία και η τεχνική διοίκηση, παρά τις προσπάθειες για επιβολή στην πράξη της περιβαλλοντικής προστασίας, χρειάζονται παράλληλα αλλαγές πολιτικής και κοινωνικής συνείδησης. Το δίκαιο του περιβάλλοντος, αν και είναι αυτόνομος κλάδος δικαίου, επηρεάζεται από τη σφαίρα του δημοσίου δικαίου. Η διοικητική ρύθμιση είναι η κυρίαρχη πρακτική στην ελληνική έννομη τάξη, επειδή η προστασία του περιβάλλοντος αναφέρεται κυρίως στην προστασία του από τις ανθρώπινες δραστηριότητες. Οι διοικητικές ρυθμίσεις θεωρείται ότι επιτρέπουν στο Κράτος να επιτύχει έναν σοβαρό βαθμό προστασίας του περιβάλλοντος. Έτσι, διαμορφώνεται ο περιβαλλοντικός

σχεδιασμός που επιδιώκει την οικολογική προστασία και επιβάλλονται στον πολίτη υποχρεώσεις ή / και απαγορεύσεις συγκεκριμένων δραστηριοτήτων και πρόστιμα ή / και κίνητρα, για την επίτευξη πολιτικών φιλικών προς το περιβάλλον. Από την εφαρμογή αυτών προσδοκάται η πρόληψη της οικολογικής ζημίας, που, λόγω των δυσκολιών που παρουσιάζει η αποκατάσταση μιας οικολογικής βλάβης, θεωρείται η αποτελεσματικότερη μορφή περιβαλλοντικής προστασίας. Το ιδιωτικό δίκαιο μπορεί να λειτουργήσει συμπληρωματικά προς το δημόσιο. Με αποτελεσματικότητα και μικρότερο οικονομικό και κοινωνικό κόστος, μπορεί να οριοθετήσει πεδία δράσης με την εκούσια προσαρμογή του εν δυνάμει ρυπαντή σε συγκεκριμένη συμπεριφορά και με την αστική ευθύνη να αποτρέψει ζημίες υπέρ της κοινωνικής δικαιοσύνης ώστε να διασφαλίσει πρόσβαση για όλους σε ασφαλή περιβαλλοντικά αγαθά

ΠΗΓΕΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

ΜΕΡΟΣ 1^ο: Εσωτερικό σύστημα και διοικητική πρακτική

- Αγγελάκης Α./Κοτσελίδου Ο., «Ο ρόλος των ΔΕΥΑ στη διαχείριση των υδατικών πόρων – απόψεις της ΕΔΕΥΑ για μη βιώσιμη πολιτική», αναρτημένο στην ιστοσελίδα deyakozeanis.gr
- Βρεττού Μαρία, «Η διαχείριση των υδάτινων πόρων στην Ελλάδα. Ο ρόλος των ΟΤΑ υπό το νέο ΕΣΠΑ», αναρτημένο στην ιστοσελίδα amitos.library.uop.gr, με ημερομηνία ανάρτησης 10-07-2018
- Γαλάνης Παναγιώτης, «Προστασία των υδάτων και το ισχύον εθνικό νομικό πλαίσιο: Σύνταγμα και Ν. 3199/2003», αναρτημένο στην ιστοσελίδα dasarxeio.com, με ημερομηνία ανάρτησης 04-01-2021
- Γώγος Κωνσταντίνος, «Ο σχεδιασμός της διαχείρισης των υδατικών πόρων ως προϋπόθεση της αδειοδότησης έργων», αναρτημένο στην ιστοσελίδα nomosphysis.org.gr
- «Διαχείριση υδατικών πόρων», αναρτημένο στην ιστοσελίδα ypen.gov.gr

- «Διαχείριση υδατικών πόρων από την αρχαιότητα ως σήμερα», αναρτημένο στην ιστοσελίδα geomeletitiki.gr
- Καραβίτης Χρήστος/Αγγελίδης Σωτήριος, «Διαχείριση περιβάλλοντος – Διαχείριση υδατικών πόρων και περιβάλλον», αναρτημένο στην ιστοσελίδα aia.gr
- Κολοκυθά Ελπίδα, «Διαχείριση υδατικών πόρων – Το πρόβλημα του νερού διεθνώς και στην Ελλάδα», αναρτημένο στην ιστοσελίδα opencourses.auth.gr, με ημερομηνία ανάρτησης 01-09-2015
- Μαμάσης Νίκος, «Διαχείριση υδατικών πόρων», αναρτημένο στην ιστοσελίδα itia.ntua.gr
- Μάρης Φώτιος Π./Δρ. Παπαρρίζος Σπυρίδων, «Κλιματική αλλαγή και υδατικοί πόροι στην Ελλάδα», αναρτημένο στην ιστοσελίδα eclass.duth.gr
- Μήτση Κατερίνα, «Καλλικράτης: Περιβαλλοντική Διαχείριση και Τοπική Αυτοδιοίκηση», αναρτημένο στην ιστοσελίδα eetaa.gr
- Μιμίκου Μ., «Οι υδατικοί πόροι στην Ελλάδα. Παρούσα κατάσταση και προοπτικές», αναρτημένο στην ιστοσελίδα sideplayer.gr
- «Προστασία υδατικών πόρων», αναρτημένο στην ιστοσελίδα m-t.gov.gr
- Στουρνάρας Γεώργιος/Νάστος Π./Γιόξας Γ./Ευελπίδου Ν./Βασιλάκης Εμμ./Παρτσινεβέλου Σ.Α./Ηλιόπουλος Β, «Επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στα επιφανειακά και υπόγεια υδατικά σώματα του ελλαδικού χώρου», αναρτημένο στην ιστοσελίδα bankofgreece.gr

ΜΕΡΟΣ 2^ο: Νομική τεχνική αξιολόγηση συγκριτικής κλίμακας με άξονα αναφοράς την ΕΕ και τα ΚΜ

- Γερασίδη Ασημίνα, «Υδατικοί πόροι: η γεωλογική και νομική διάσταση της χρήσης τους», αναρτημένο στην ιστοσελίδα didaktorika.gr
- «Έκθεση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας-πλαισίου για τα ύδατα (2000/60/ΕΚ) και της οδηγίας για τις πλημμύρες (2007/60/ΕΚ)», αναρτημένη στην ιστοσελίδα eur-lex.europa.eu, ημερομηνία έκθεσης 26-02-2019
- European Environmental Agency, <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/>